

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА**

Факультет геології, географії, рекреації і туризму

Кафедра соціально-економічної географії і регіонаознавства

До захисту допустити

Завідувач кафедри _____ Людмила НЕМЕЦЬ

« ____ » _____ 2023 р.

**СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА
НІМЕЧЧИНИ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

Виконала: студентка 5 курсу, групи ГЕ-51
спеціальності 106 «Географія»

ОПП «Економічна, соціальна географія
та регіональний розвиток»

Боса Марія Володимирівна

Науковий керівник:

к. геогр. н., доцент

Кравченко Катерина Олександрівна

Кваліфікаційна робота захищена з оцінкою

_____
Голова ЕК Павло ШУКАНОВ

_____
Секретар ЕК Олена ПЕДЬ

« ____ » _____ 2023 р.

Харків – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	.....	3
РОЗДІЛ 1.	ЕКОНОМІКО-ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ ТА ПРИРОДНО-РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ НІМЕЧЧИНИ.....	5
1.1.	Економіко-географічне положення Німеччини	5
1.2.	Адміністративно-територіальний поділ Німеччини	6
1.3.	Історичні особливості заселення та господарського освоєння Німеччини	8
1.4.	Особливості природних умов та ресурсів Німеччини	9
РОЗДІЛ 2.	ХАРАКТЕРИСТИКА НАСЕЛЕННЯ НІМЕЧЧИНИ	22
2.1.	Чисельність та склад населення	22
2.2.	Особливості системи розселення населення	26
2.3.	Статеві-вікова структура населення.....	29
2.4.	Демографічні процеси.....	33
2.5.	Міграційні процеси.....	37
РОЗДІЛ 3.	ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ НІМЕЧЧИНИ.....	41
3.1.	Загальна характеристика економіки Німеччини.....	41
3.2.	Промисловість Німеччини	43
3.3.	Сільське господарство Німеччини	48
3.4.	Сфера послуг Німеччини.....	53
3.5.	Транспортна інфраструктура Німеччини	54
3.6.	Туристична індустрія Німеччини	57
3.7.	Зовнішньоекономічні зв'язки Німеччини	60
3.8.	Проблеми та перспективи розвитку Німеччини	63
ВИСНОВКИ.....	.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	.....	69

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. На даний момент, Німеччина залишається однією з найбільш актуальних та впливових країн у світі. Німеччина – одна з найбільших світових економік. Вона має сильну промисловість, високу технологічну базу та великий експортний потенціал. Німеччина відома своїми високоякісними товарами та інноваційними компаніями.

Німеччина є ключовим гравцем в Європейському Союзі. Вона має великий вплив на прийняття рішень у європейській політиці та є основним фінансовим та економічним партнером для багатьох країн.

Лідерство в енергетиці та зеленій трансформації: Німеччина відіграє важливу роль у глобальних зусиллях щодо зменшення використання вуглецю та переходу до відновлюваних джерел енергії. Країна активно розвиває вітроенергетику, сонячну енергію та інші зелені технології.

Німеччина відома своєю соціальною моделлю, яка передбачає сильну систему соціального захисту, охорони здоров'я та освіти. Ця модель сприяє високому рівню життя та соціальній стабільності в країні.

Німеччина має багату культурну спадщину, що включає літературу, філософію, музику, кіно та науку. Німецька мова є однією з найпоширеніших мов у світі, а німецька культура впливає на багато сфер життя.

Ці аспекти підтверджують актуальність Німеччини як сильної, впливової та значущої країни у сучасному світі.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи бакалавра є Німеччина, а *предметом дослідження* є природні, географічні, демографічні та економічні особливості розвитку Німеччини.

Мета кваліфікаційної роботи бакалавра – проаналізувати природні та географічні умови, сучасну демографічну ситуацію, особливості економічного розвитку Німеччини, визначити проблеми та перспективні напрямки розвитку Німеччини.

Для досягнення цієї мети було сформовано такі завдання:

- ✓ проаналізувати вплив економіко-географічного положення, природних умов та природних ресурсів на соціально-економічний розвиток Німеччини;
- ✓ дати характеристику населення та проаналізувати демографічну ситуацію Німеччини;
- ✓ проаналізувати сучасний стан розвитку основних галузей промисловості Німеччини;
- ✓ охарактеризувати зовнішньоекономічні зв'язки Німеччини;
- ✓ розглянути основні проблеми та перспективи розвитку Німеччини.

У роботі використано низку загальноприйнятих методів дослідження, зокрема загальнонаукові методи: порівняння, аналіз, класифікація, узагальнення; та конкретнонаукові методи: історичні, картографічні, статистичні, графічні та інші. У роботі використовувались комп'ютерні методи обробки та візуалізації результатів досліджень за допомогою програмного пакету Microsoft Office.

Інформаційна база дослідження сформована за матеріалами Центральної наукової бібліотеки ХНУ імені В. Н. Каразіна, інформацією Комітету статистики Німеччини, матеріалами довідників на тему дослідження, літературними та Інтернет джерелами.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з вступу, 3 розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 73 сторінки друкованого тексту. Робота ілюстрована картосхемами, графіками та діаграмами. Список використаних джерел включає 55 позицій.

РОЗДІЛ 1 ЕКОНОМІКО-ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ ТА ПРИРОДНО- РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ НІМЕЧЧИНИ

1.1. Економіко-географічне положення Німеччини

Економіко-географічне положення Німеччини має велике значення для її розвитку та процвітання. Площа Німеччини становить приблизно 357 022 квадратних кілометрів. Це робить Німеччину однією з найбільших країн Європи за територією. За площею вона займає 7-е місце в Європі і 63-е місце в світі. Розташована в Центральній Європі, Німеччина межує з дев'ятьма країнами: Данією на півночі, Польщею та Чехією на сході, Австрією та Швейцарією на півдні, Францією, Люксембургом, Бельгією та Нідерландами на заході. Країна має доступ до морів на півночі - Північного та Балтійського морів [5].

Рис. 1.1 Географічне положення Німеччини на політичній карті Європи (за даними [28])

Географічно, Німеччина розташована в центрі Європи, що сприяє її ролі транспортного вузла. Країна має розвинену транспортну інфраструктуру, зокрема магістралі, автомагістралі, залізниці, аеропорти та порти. Це дозволяє Німеччині вести інтенсивну торгівлю з багатьма країнами, а також забезпечує зручний доступ до ринків Східної та Західної Європи.

Німеччина є одним з найбільших економічних центрів Європи та світу. Вона має сильну промислову базу, зокрема автомобільну, машинобудівну, електротехнічну, хімічну та фармацевтичну галузі. Багато великих німецьких компаній відомі своїми інноваціями та якісними виробами.

Також важливою складовою економічного потенціалу Німеччини є її географічне положення щодо ринків сировини та енергоресурсів. Країна має доступ до морського транспорту та газопроводів, що забезпечує їй імпорт нафти, газу та інших сировинних матеріалів [13].

В цілому, економіко-географічне положення Німеччини є важливим фактором, що сприяє її економічному успіху. Це дозволяє країні мати зручний доступ до ринків, розвивати зовнішню торгівлю та залучати іноземні інвестиції.

1.2. Адміністративно-територіальний поділ Німеччини

Німеччина поділяється на 16 федеральних земель (Bundesländer) зі значним ступенем автономії. Кожна земля має свою власну конституцію, уряд і парламент, які вирішують питання внутрішньої політики. Основні адміністративні одиниці в Німеччині також включають райони (Kreise) і громади (Gemeinden).

Федеральні землі Німеччини: Баден-Вюртемберг (Baden-Württemberg) Баварія (Bayern), Берлін, Бранденбург (Brandenburg), Бремен, Гамбург, Гессен (Hessen), Мекленбург-Передня Померанія (Mecklenburg-Vorpommern), Нижня Саксонія (Niedersachsen), Німеччина-Рейнланд-Пфальц (Rheinland-Pfalz), Північний Рейн-Вестфалія (Nordrhein-Westfalen), Саарланд (Saarland),

Саксонія (Sachsen), Саксонія-Ангальт (Sachsen-Anhalt), Шлезвіг-Гольштейн (Schleswig-Holstein), Тюрингія (Thüringen) [15].

Рис. 1.2. Федеральні землі Німеччини (за даними [28])

Кожна земля має свої адміністративні підрозділи, такі як округи, міста-округи та громади, які відповідають за конкретні адміністративні функції на місцевому рівні. Наприклад, округи можуть бути відповідальні за організацію освіти та соціальних послуг, а громади - за місцеве самоврядування і комунальні послуги.

Цей адміністративно-територіальний поділ Німеччини сприяє розподілу влади між центральним урядом і регіональними органами влади, а також сприяє розвитку регіонального самоврядування та ближчому до місцевих потреб управлінню [15].

1.3. Історичні особливості заселення та господарського освоєння Німеччини

Заселення території Німеччини має багато історичних особливостей, що відображаються у господарському освоєнні країни. Ось кілька ключових моментів історії заселення та господарського розвитку Німеччини:

Давньовічна епоха: Територія сучасної Німеччини була заселена ще в епоху палеоліту. Перші постійні поселення з'явилися в період неоліту, коли люди почали займатися землеробством та розвивати скотарство.

Римська імперія: У 1-5 століттях н.е. значна частина сучасної Німеччини була під владою Римської імперії. Римляни внесли значний внесок у господарський розвиток регіону, будуючи дороги, міста та інфраструктуру [51].

Середньовіччя: У середньовіччі Німеччина була розділена на багато незалежних князівств, імперії та інших політичних утворень. Господарське освоєння тут було в основному залежне від землеробства, ремесел і торгівлі.

Індустріальна революція: У 19 столітті Німеччина пройшла через індустріальну революцію. Розвиток шахтарства, вуглецевої та сталевих промисловості, а також залізниць дав поштовх інтенсивному господарському росту і індустріалізації.

Об'єднання Німеччини: У 1871 році після перемоги воєн над Францією Німецька імперія була утворена під проводом прусського короля Вільгельма I. Це прискорило процес індустріалізації та модернізації країни.

Період між війнами: Після Першої світової війни Німеччина стикнулася зі складними економічними та політичними проблемами. Загальна незадовільна ситуація спричинила наростання націоналістичних настроїв та приход до влади нацистської партії.

Друга світова війна та післявоєнний період: Друга світова війна завдала важких збитків економіці та інфраструктурі Німеччини. Після війни були впроваджені програми реконструкції та економічного відновлення, які сприяли швидкому відновленню країни [51].

Сучасність: Сьогодні Німеччина є однією з найбільш розвинених індустріальних країн світу. Вона відома своїми високотехнологічними галузями, сильною автомобільною промисловістю, машинобудуванням, хімічною промисловістю та іншими секторами [51].

Ці історичні особливості заселення та господарського освоєння Німеччини сформували сучасну економіку та культурну ландшафт країни, що визначають її роль у світі.

1.4. Особливості природних умов та ресурсів Німеччини

Німеччина розташована в Центральній Європі і має різноманітні природні умови та ресурси. Ось деякі особливості цих умов:

Рис. 1.3. Фізична карта Німеччини (за даними [28])

Рельєф: Північна частина країни є переважно рівниною, включаючи Німецьку низовину та Північно-Німецьку рівнину. Південна частина

характеризується гірськими ланцюгами, зокрема Баварськими Альпами та Шварцвальдом.

Німеччина має різноманітний рельєф, що складається з рівнин, гірських масивів і водних об'єктів. Основні географічні області Німеччини включають наступне:

Північноєвропейська рівнина розташована на півночі країни і охоплює значну частину низовини. Це плоскогубцева ландшафтна зона з невеликими висотами і преобладанням рівних і низьких земель.

Котловина Рейнського шельфу займає центральну частину Німеччини і простягається вздовж річки Рейн. Це регіон з розчленованим рельєфом, включаючи пагорби, плато, долини і каньйони.

Альпійські гори розташовані на півдні країни і включають частину Баварських Альп та Вюрцбургських Альп. Це найвищі гірські масиви в Німеччині, з високими вершинами, включаючи відомий гірський масив Цугшпітце.

Шварцвальд розташований у південно-західній частині країни, Шварцвальд є гірським масивом з хвойними лісами, глибокими долинами і водоспадами.

Ізерські та Гарцькі гори. Ізерські гори розташовані на сході Німеччини, на кордоні з Польщею, і представляють собою низькі гори з карстовими формами. Гарцькі гори розташовані на півночі країни і мають помірний рельєф з відносно невисокими вершинами.

Поморські землі розташовані на північному сході країни, цей регіон включає низини, острови та болота. Острів Рюген є одним з найбільших островів у Балтійському морі і належить до Поморських земель.

Загалом, рельєф Німеччини варіюється від рівнинних районів до гірських масивів і надає країні різноманітність ландшафтів [20].

Клімат Німеччини можна описати як помірний морський клімат з впливом континентального клімату.

Клімат Німеччини досить різноманітний і може варіюватися в залежності від регіону та сезону [19].

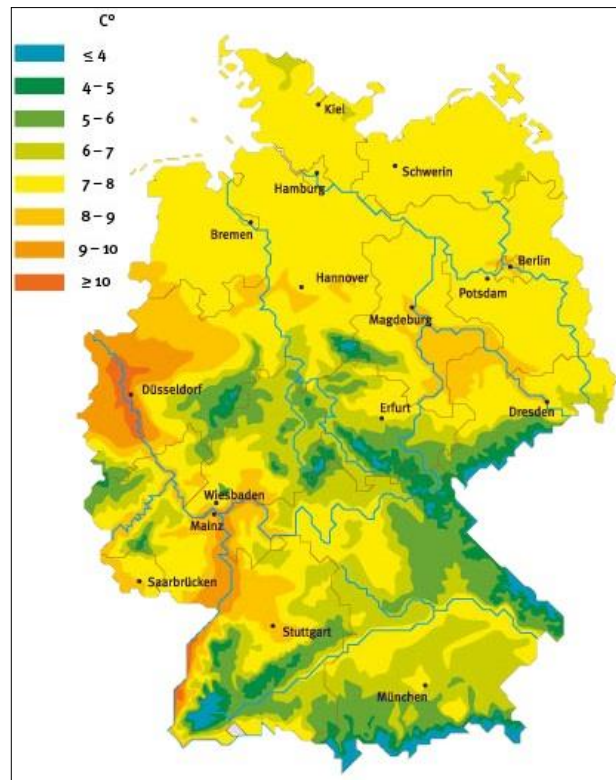

Рис. 1.4. Карта середніх річних температур Німеччини (за даними [28])

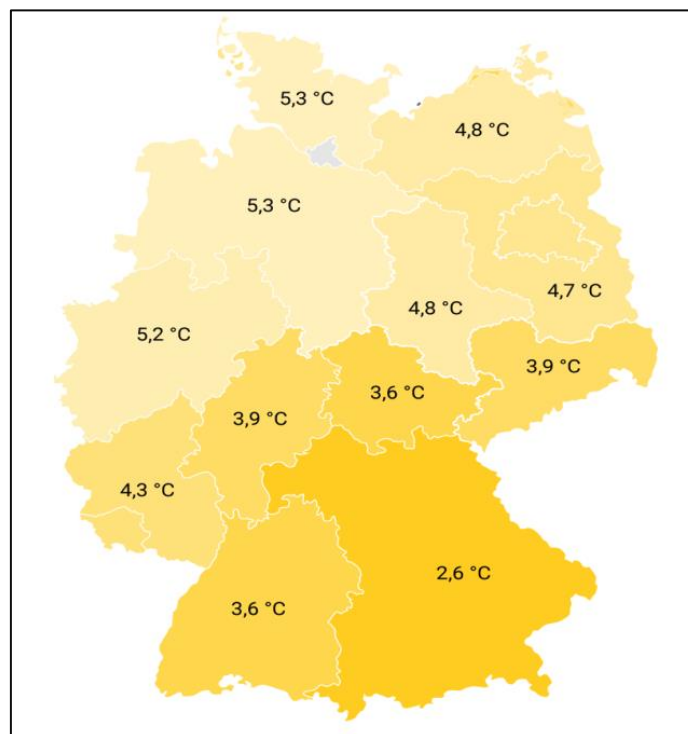

Рис. 1.5. Картоschema середньої температури взимку в Німеччини (°C) (за даними [28])

Загалом, взимку температури знижуються, особливо в східних та північних частинах країни. В середньому, січень є найхолоднішим місяцем з температурами нижче нуля, особливо в гірських регіонах. Снігові покриви не є рідкістю, особливо на півночі та в гірських масивах [19].

Влітку температури зазвичай піднімаються, особливо в липні та серпні. Середня температура літку коливається від приблизно 20 до 30°C. Також влітку можуть бути періоди з негодою та зливами [19].

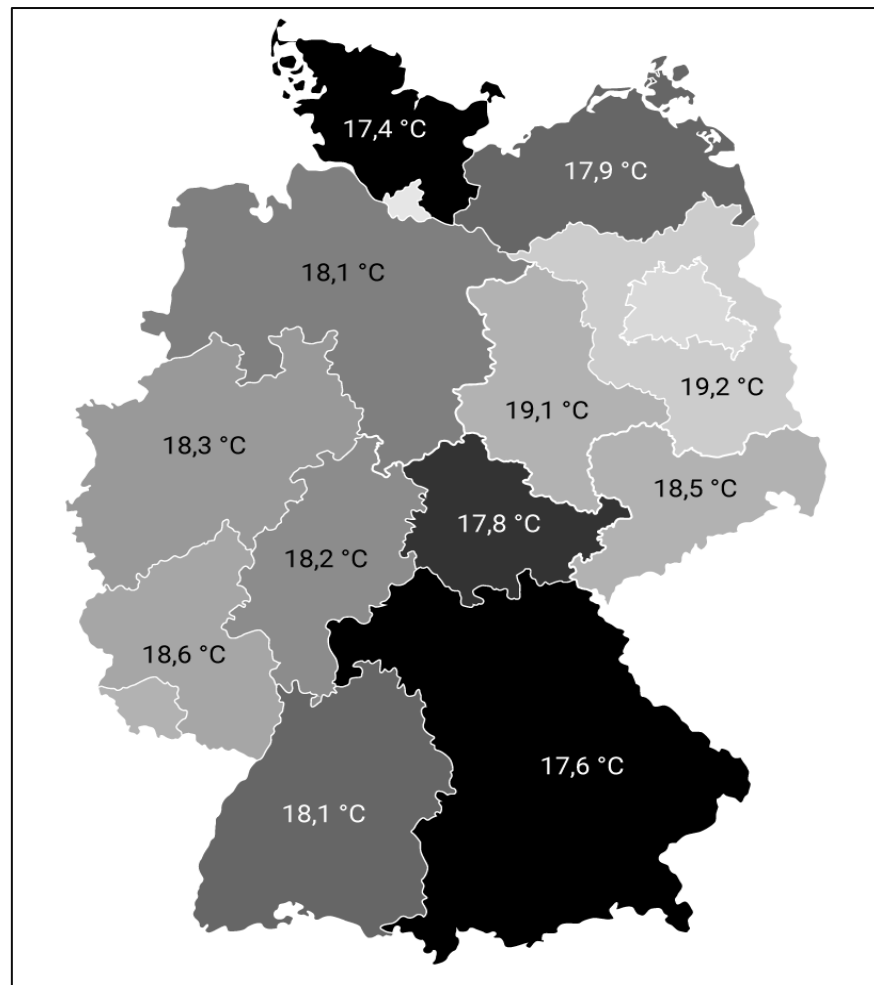

Рис. 1.6. Картосхема середньої температури літку в Німеччині (°C)
(за даними [28])

Вплив Балтійського моря та Північного моря сприяє помірній погоді, але різкі зміни погодних умов не є незвичайними. Опади розподіляються протягом року, але переважно випадає більше опадів літку [19].

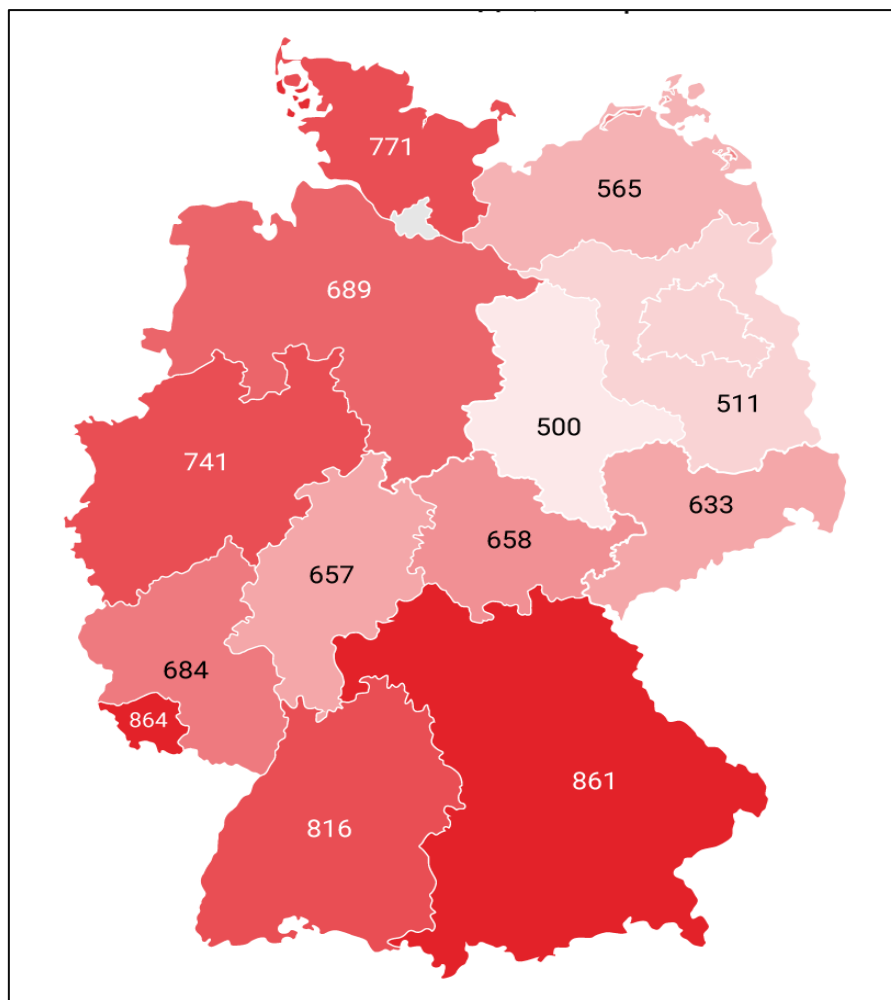

Рис. 1.7. Картохема кількості опадів в Німеччині (мм/рік)
(за даними [28])

Важливо зазначити, що клімат може варіюватися в різних регіонах Німеччини. Наприклад, північні регіони, такі як Північна Фризія та Мекленбург-Передня Померанія, мають помірно теплий клімат з помірними зимами та прохолодними літами. У гірських регіонах, таких як Баварія та Баден-Вюртемберг, клімат є гірським і може бути прохолодніше, з більш великими сніговими опадами [20].

Враховуючи всі ці фактори, Німеччина в цілому має клімат, який сприяє розвитку туристичної індустрії, а також кліматичні умови сприяють розвитку сільського господарства та інших галузей промисловості.

Річки: Німеччина має багату систему річок, які перетинають країну і впливають на її географію та транспортну інфраструктуру.

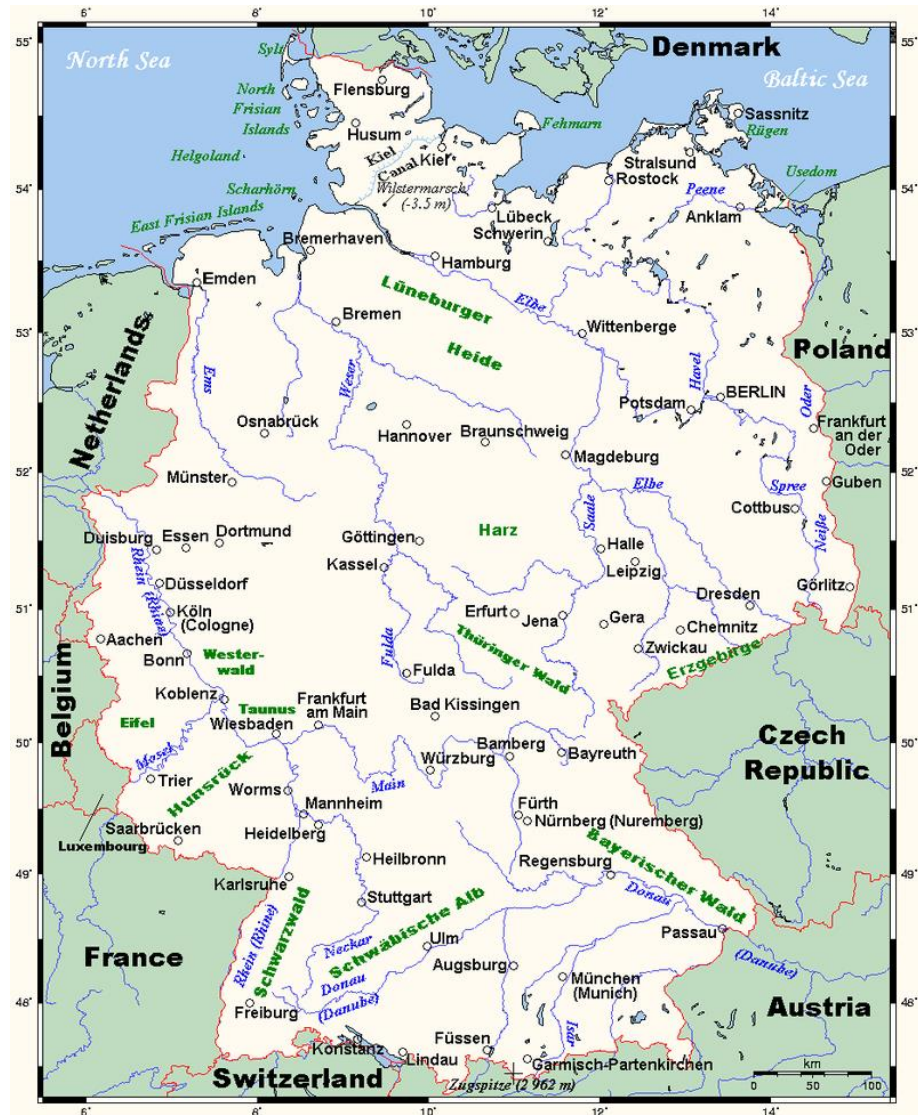

Рис. 1.8. Картохема річкової мережі Німеччини (за даними [28])

Основні річки Німеччини включають:

Рейн є найважливішою річкою Німеччини. Вона починається у швейцарських Альпах і протікає через Західну Німеччину, утворюючи частину кордону з Францією та Нідерландами. Рейн є однією з найважливіших транспортних артерій у Європі і має велике значення для торгівлі та промисловості.

Лаба є другою за величиною річкою в Німеччині. Вона має своє походження в Чехії і протікає через північну частину країни, утворюючи частину кордону з Чехією та Польщею. Лаба є важливою транспортною артерією та забезпечує зв'язок між центральною та північною Європою [18].

Дунай протікає через південну частину Німеччини. Він має своє походження у Чорноморських Альпах і перетинає декілька країн, включаючи Німеччину, Австрію, Угорщину та інші. Дунай є другою за величиною річкою в Європі і має важливе значення для туризму, транспорту та енергетики.

Везер протікає через північну частину Німеччини і впадає в Північне море. Він є важливою транспортною артерією і використовується для судноплавства та перевезення вантажів.

Майн є притокою Рейна і протікає через південну частину Німеччини. Він має значення для транспорту та туризму, а також проходить через багато виноробних регіонів.

Одер утворює частину східного кордону Німеччини з Польщею. Він протікає через північну частину країни і впадає в Балтійське море. Одер також є важливою транспортною артерією та має значення для охорони природи.

Ці річки впливають на економіку, культуру та природу Німеччини, а також створюють прекрасні місця для рекреації та туризму. Ці річки також використовуються, як важливі транспортні шляхи та джерела води для промисловості та сільського господарства. Країна також має численні озера, зокрема Боденське озеро та Мюріце [18].

Озера. Німеччина також відома своїми багатьма озерами, включаючи озера Боденське, Констанц, Мюріц, Хіммель, Штернбергське та багато інших. Озера надають природну красу і є популярними місцями відпочинку та приваблюють туристів з усього світу. Ось кілька найвідоміших озер у Німеччині:

Боденське озеро (Bodensee). Це найбільше озеро в Німеччині і третє за величиною озеро в Європі. Воно розташоване на межі Німеччини, Австрії і Швейцарії, і відоме своїми чарівними містами, такими як Констанц, Лінденберг і Майнав [21].

Мюріцке озеро (Müritz). Це найбільше озеро в Національному парку Мюріцке, що розташований на півночі Німеччини. Озеро оточене лісами і має багато природних заповідників, що робить його популярним місцем для екологічного туризму.

Кільхбергер озеро (Königssee). Розташоване в Баварії, це одне з найглибших озер в Німеччині. Озеро оточене гірськими вершинами і відоме своєю кришталевою чистотою води. Туристи можуть насолоджуватися човнами, що курсують по озеру, і відвідувати відому церкву Святого Бартоломея на його березі.

Химзее (Chiemsee). Це третє за величиною озеро в Німеччині, розташоване в Баварії. Воно відоме своїми прекрасними островами, зокрема островом Геренц (Herrenchiemsee), де знаходиться величезний палац Людвігсбург, побудований королем Людвігом II за зразком Версальського палацу.

Зарецьке озеро (Schweriner See). Це озеро розташоване в штаті Мекленбург-Передня Померанія. Воно відоме своїм величним Схерінським замком (Schwerin Castle), який розташований на острові, а також прекрасним містом Шверін [21].

Ці озера надають відмінні можливості для відпочинку, активного відпочинку, плавання, водних видів спорту і насолоди прекрасною природою.

Моря. Німеччина має доступ до двох морів: Балтійського моря і Північного моря. Балтійське море розташоване на північному сході Німеччини. Воно межує з державами Швеція, Данія, Польща та Литва. Берегова лінія Німеччини, яка омивається Балтійським морем, називається "Остзее" (Східне море). Уздовж узбережжя розташовані популярні курортні міста, такі як Кіль, Фленсбург, Любек, Росток та інші [21].

Північне море омиває північне узбережжя Німеччини. Берегова лінія має довжину приблизно 451 км. Великі морські порти Німеччини, такі як

Гамбург і Бремен, розташовані біля Північного моря. Інші важливі міста на узбережжі включають Емден, Вільгельмсхафен та Куксхафен [21].

Рис. 1.9. Картохсхема морів Німеччини(за даними [28])

Таким чином, Німеччина має відносно великий доступ до морів, що надає їй важливе географічне перевагу і сприяє розвитку морської торгівлі, рибальства та туризму [21].

Ліси є важливим природним ресурсом Німеччини, охоплюючи значну площу країни. Ліси використовуються для деревообробної промисловості, вирощування деревини та як природні резервати, що забезпечують біорізноманіття та важливі екологічні функції.

Ліси Німеччини - це одна з найбільших та найрізноманітніших лісових масивів в Європі. Вони відіграють важливу роль у збереженні природного середовища та багатства біологічного різноманіття [21].

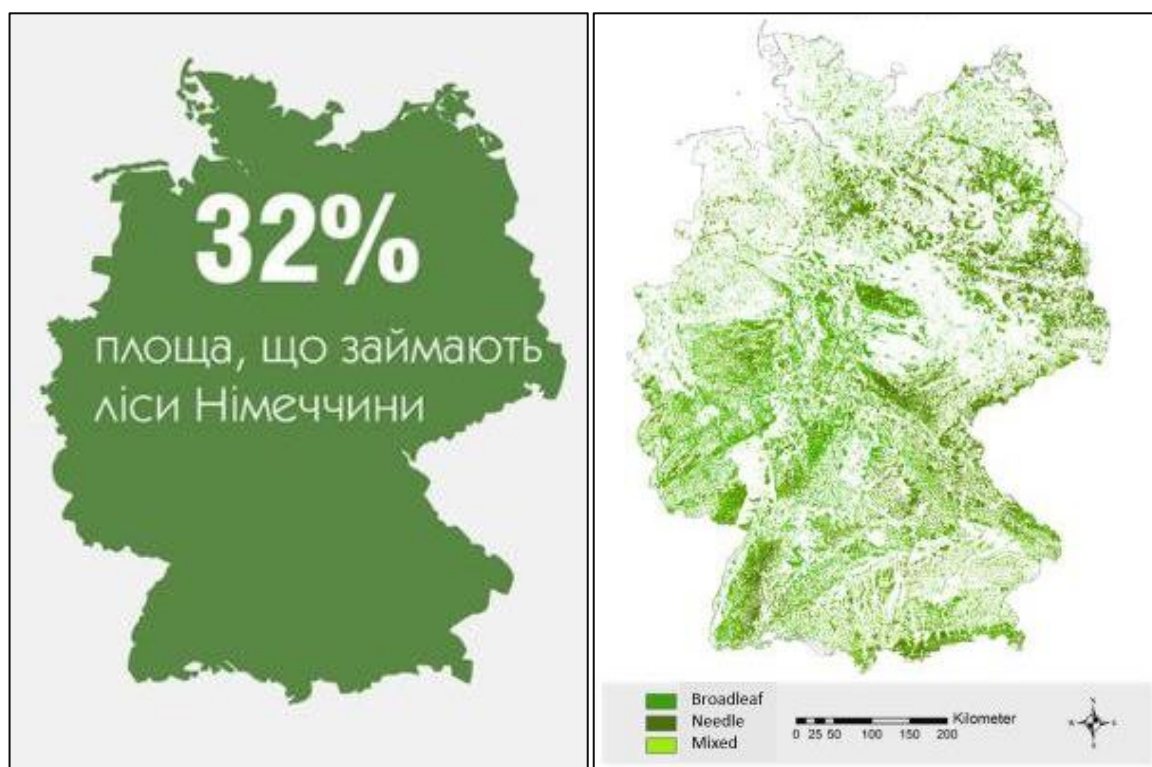

Рис. 1.10. Лісистість території Німеччини (за даними [54])

Рис. 1.11. Розподіл лісів за частками власності в Німеччини (%) (за даними [54])

Німеччина має багато типів лісів, включаючи хвойні та листяні ліси. Хвойні ліси, такі як ялинові та соснові, поширені в північній та центральній частині країни. Вони часто використовуються для промислової діяльності, такої як лісозаготівля та виробництво деревини.

У Німеччині також є багато листяних лісів, які складаються з різних видів дерев, таких як дуб, граб, бук, клен та інші. Ці ліси зазвичай зустрічаються в західних та південних частинах країни. Вони є домівками для численних видів рослин і тварин.

Ліси Німеччини відіграють важливу екологічну роль у збереженні різноманітності природи. Вони забезпечують життєве середовище для численних видів рослин і тварин, включаючи деякі рідкісні та загрожені види. Ліси також відіграють важливу роль у збереженні водних ресурсів та контролі ерозії ґрунту [21].

Рис. 1.12. Картоschema національних парків Німеччини (за даними [54])

Німеччина має ряд національних парків та природних заповідників, де ліси знаходяться в стані природної недоторканості. Ці території захищаються від людської діяльності, щоб зберегти природний баланс і розмаїття екосистем.

Одним з найвідоміших лісів Німеччини є Шварцвальд або Чорний ліс, розташований у південно-західній частині країни. Цей регіон славиться своїми густими лісами, гірськими пейзажами, водоспадами та традиційними селами [21].

Загалом, ліси Німеччини є важливим елементом країни, який сприяє збереженню природи, рекреації, промисловості та культурному спадщині. Це місце, де природа і люди зустрічаються, дозволяючи насолоджуватися красою та користуватися благами лісу.

Природні ресурси. Німеччина є однією з найбільш розвинених і промислово розвинених країн Європи, але вона має обмежені природні ресурси. Серед них вугілля, природний газ, нафта, кам'яне вугілля, бурштин, кальцій та руди заліза, міді та свинцю. Країна також використовує відновлювані джерела енергії, зокрема вітер, сонце та біомасу.

Основні природні ресурси Німеччини включають наступне:

Кам'яне вугілля: Німеччина відома своїми великими покладами кам'яного вугілля. Протягом багатьох десятиліть вугілля було важливою складовою енергетичного сектора країни. Однак, з плином часу і внаслідок стратегії зменшення використання вугілля з метою боротьби зі зміною клімату, багато вугільних шахт було закрито.

Природний газ: Німеччина має обмежені поклади природного газу, але вона імпортує значні обсяги з Росії, Норвегії та інших країн.

Руди заліза: Німеччина має поклади залізних руд, зокрема в Рурському басейні. Ці руди використовуються для виробництва чавуну та сталі.

Ртуть: Німеччина була відома своїми родовищами ртуті, але видобуток цього металу був значно зменшений через серйозні проблеми з довкіллям та здоров'ям [4].

Крейда: Великі поклади крейди знаходяться в північних регіонах Німеччини. Крейда використовується в будівельній та хімічній промисловості.

Каолін: Каолін, або біла глина, є ще одним видом корисної копалини, яка добувається в Німеччині. Вона використовується у керамічній, фармацевтичній та косметичній промисловості.

Золото: Є невеликі поклади золота в певних регіонах Німеччини, таких як Шварцвальд. Проте цей ресурс не є значним з точки зору видобутку.

Крім цього, Німеччина також має поклади інших корисних копалин, таких як кам'яна сіль, свинцева і цинкова руди, кобальт, бурштин та інші.

Загалом, Німеччина має обмежені природні ресурси, і вона в значній мірі залежить від імпорту сировини для задоволення своїх потреб у виробництві та енергетиці. Країна активно розвивається в напрямку використання відновлюваних джерел енергії та стимулює енергоефективність для зменшення своєї залежності від імпорту природних ресурсів [4].

Ці природні умови та ресурси Німеччини впливають на розвиток різних галузей економіки, включаючи сільське господарство, промисловість, туризм та енергетику.

РОЗДІЛ 2

ХАРАКТЕРИСТИКА НАСЕЛЕННЯ НІМЕЧЧИНИ

2.1. Чисельність та склад населення

У другій половині ХХ століття Німеччина стикнулася зі значними змінами у своїй динаміці населення. Після Другої світової війни, Німеччина втратила значну кількість населення через втрати під час війни та масові переселення.

Протягом 1950-х і 1960-х років, Німеччина стала приймальною країною для численних груп трудових мігрантів, особливо з країн південної та східної Європи, таких як Туреччина, Італія, Греція та інші. Це призвело до значного зростання чисельності населення в цей період [40].

У 1990-х роках, після падіння Берлінського муру і об'єднання Німеччини, відбулася велика міграційна хвиля зі східних регіонів країни до західних регіонів. Це також спричинило зміни у чисельності населення.

У новіші часи, Німеччина стикається з викликами демографічного старіння і низьким рівнем народжуваності. Демографічні тенденції показують, що чисельність населення може зменшитися в майбутньому, якщо не будуть прийняті заходи для підтримки народжуваності та залучення молодих робочих сил.

На 2021 рік оцінна чисельність населення Німеччини становила близько 83 мільйони осіб. Склад населення включає німців (німецького походження), а також значну кількість іммігрантів з різних країн світу [40].

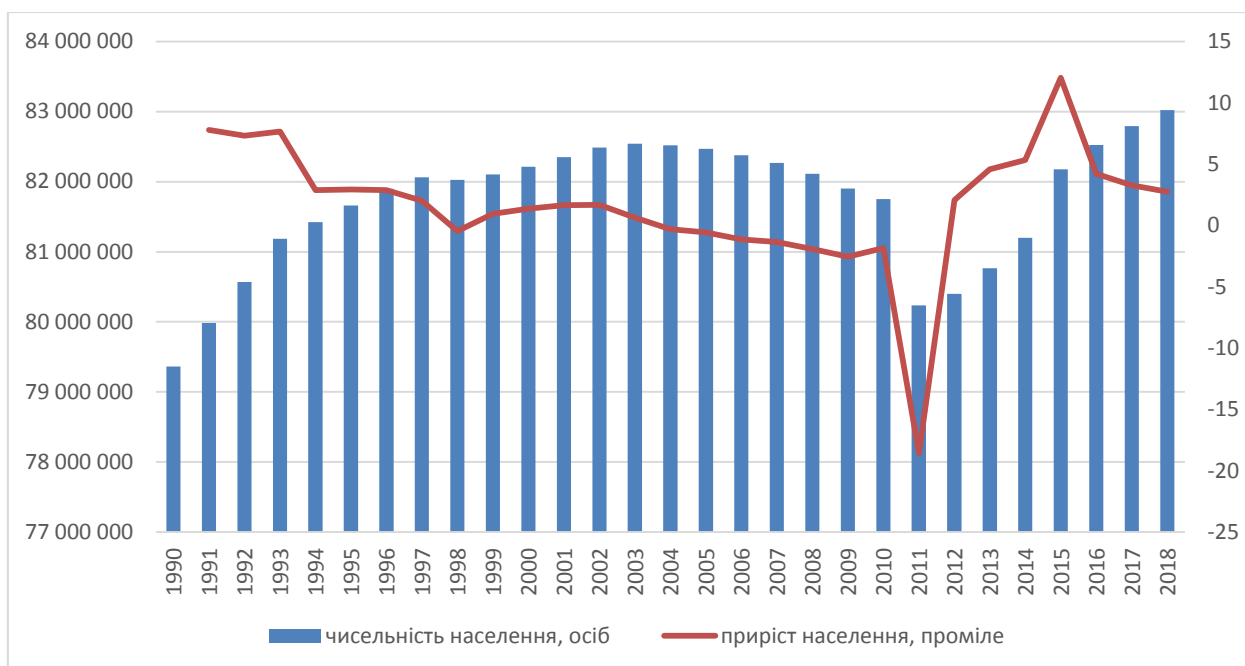

Рис. 2.1. Динаміка чисельності та приросту населення Німеччини, 1990-2018 рр. (побудовано автором за даними [23, 37])

Таблиця 2.1.

Прогноз чисельності населення Німеччини до 2060 року (за даними [32])

Datum	Variante 1-W1: „mittlere“ Bevölkerung, Untergrenze	Variante 1-W2: „mittlere“ Bevölkerung, Obergrenze
31. Dezember 2008	82.002.000	82.002.000
31. Dezember 2010	81.545.000	81.545.000
31. Dezember 2015	80.772.000	80.875.000
31. Dezember 2020	79.914.000	80.437.000
31. Dezember 2025	78.790.000	79.870.000
31. Dezember 2030	77.350.000	79.025.000
31. Dezember 2035	75.686.000	77.981.000
31. Dezember 2040	73.829.000	76.757.000
31. Dezember 2045	71.729.000	75.291.000
31. Dezember 2050	69.412.000	73.608.000
31. Dezember 2055	66.994.000	71.827.000
31. Dezember 2060	64.651.000	70.120.000

Німеччина є багатонаціональною країною з різноманітним етнічним складом. Основна частина населення складається з німців, які становлять близько 80-85% населення. Значна кількість німців також проживає за межами Німеччини, особливо в Сполучених Штатах Америки, Росії та Ізраїлі [21].

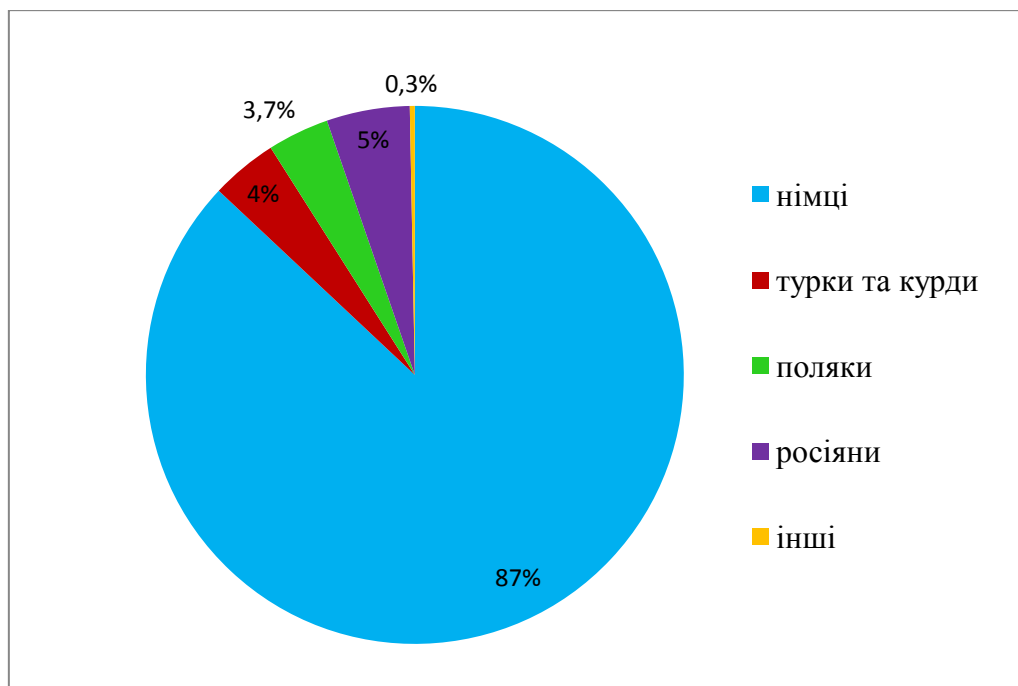

Рис. 2.2. Національний склад населення Німеччини (побудовано автором за даними [23, 37])

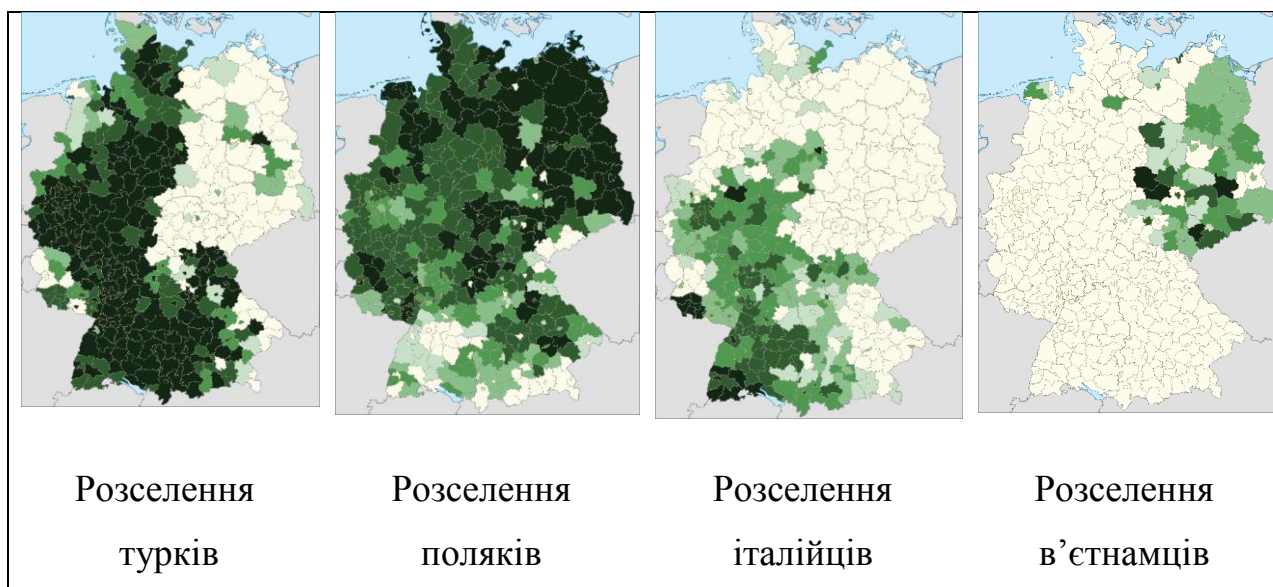

Рис. 2.3. Розселення представників різних національностей у Німеччині (за даними [23, 37])

Крім німців, в Німеччині проживають значні групи інших етнічних груп, включаючи турків, росіян, поляків, італійців, українців, греків та багатьох інших. Імміграція в Німеччину з різних країн світу вносить свій внесок у різноманіття культур та етнічних груп в країні.

Важливо відзначити, що чисельність та склад населення можуть змінюватися з часом через різні фактори, такі як демографічні тенденції, економічні умови, міграція та політичні події.

Релігійний склад населення Німеччини розмаїтий і різноманітний. Згідно з даними з 2021 року, найбільш поширеною релігією в Німеччині є християнство, зокрема католицизм і протестантизм. Однак, відбувається загальний тренд зменшення релігійності і зростання кількості людей, які не відносять себе до жодної конкретної релігії або вважають себе безрелігійними [21].

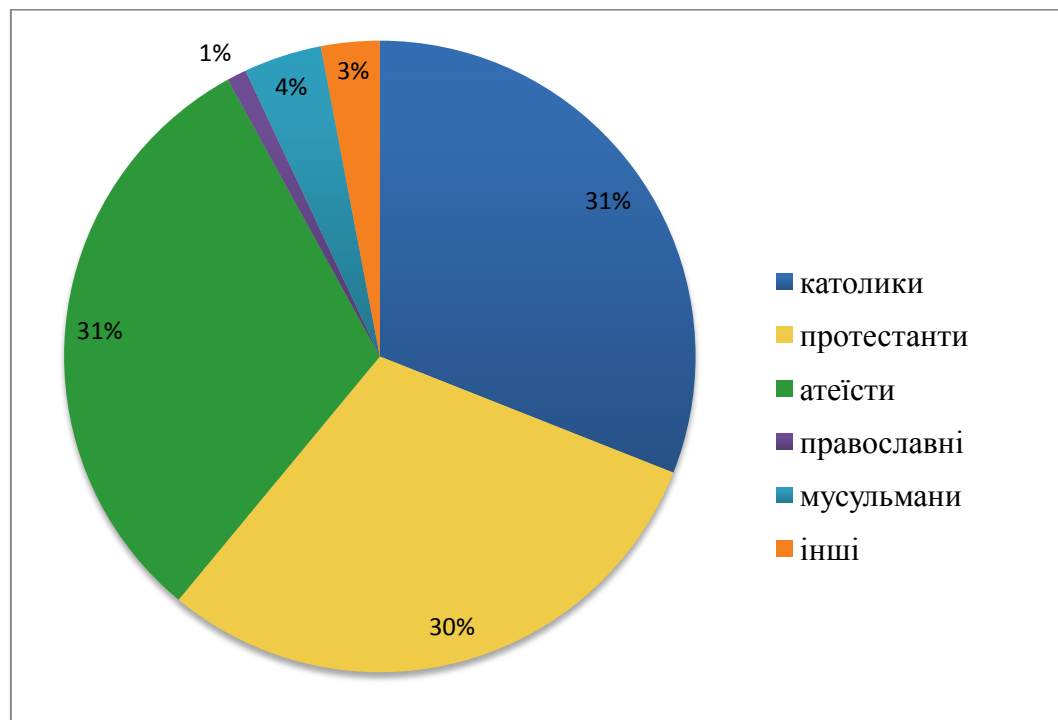

Рис. 2.4. Релігійний склад населення Німеччини (побудовано автором за даними [23, 37])

За офіційною статистикою, приблизно 54% населення Німеччини відносить себе до християнських конфесій, зокрема 28,5% - католики і 25,5%

- протестанти (євангелічна церква, лютерани та інші протестантські деномінації) [40].

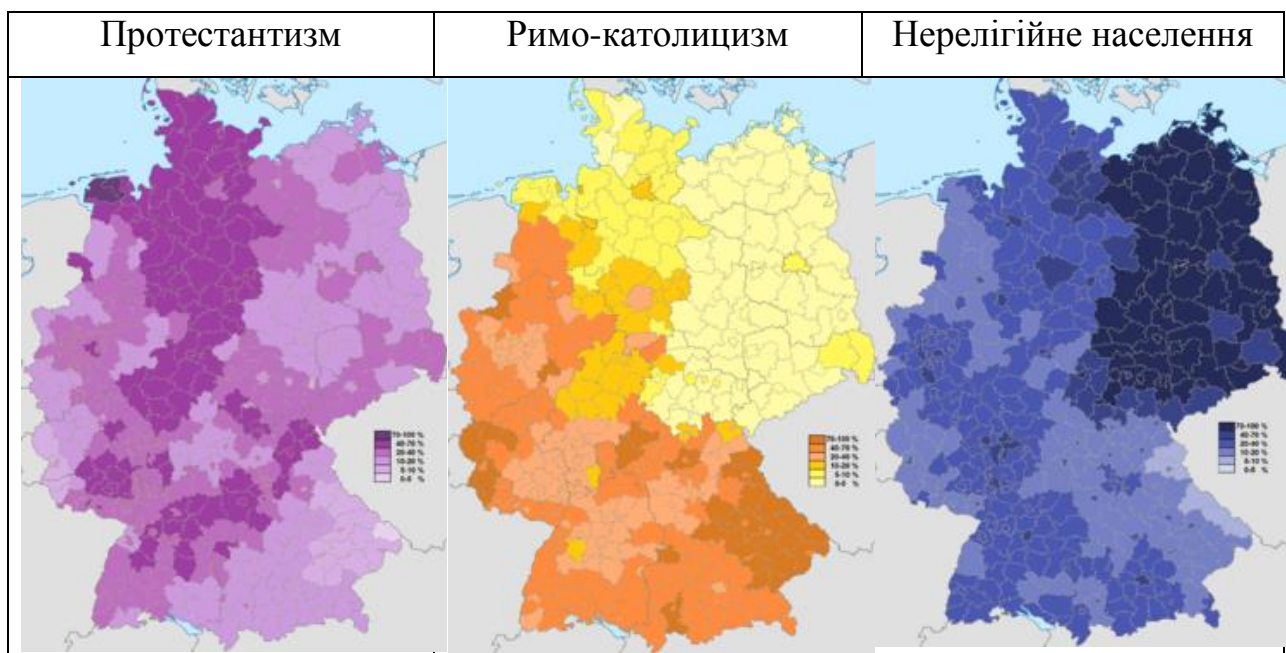

Рис. 2.5. Розподіл прихильників найбільш популярних релігій по території Німеччини (за даними [23, 37])

Буддизм, іслам, юдаїзм та інші релігії також представлені в Німеччині. Буддистську спільноту оцінюють на близько 270 000 людей, що складає меншість серед населення. Іслам є другою за розмірами релігією і має приблизно 5,5 мільйона мусульман. Юдаїзм також має свою представленість, але з малою кількістю прихильників [40].

Значна кількість людей в Німеччині вважають себе безрелігійними або не відносяться до жодної конкретної релігії. За оцінками, близько 37% населення Німеччини не ідентифікується з жодною релігійною групою.

2.2. Особливості системи розселення населення

Система розселення населення в Німеччині має свої особливості, які впливають на географічний розподіл населення. Основні особливості включають такі аспекти:

Регіональна концентрація: Населення в Німеччині неоднорідно розподілене і концентрується в деяких регіонах. Найбільш густонаселені

області знаходяться в західній частині країни, таких як Північний Рейн-Вестфалія, Баварія та Баден-Вюртемберг. Більшість великих міст, таких як Берлін, Мюнхен, Гамбург і Кельн, також розташовані в цих регіонах [21].

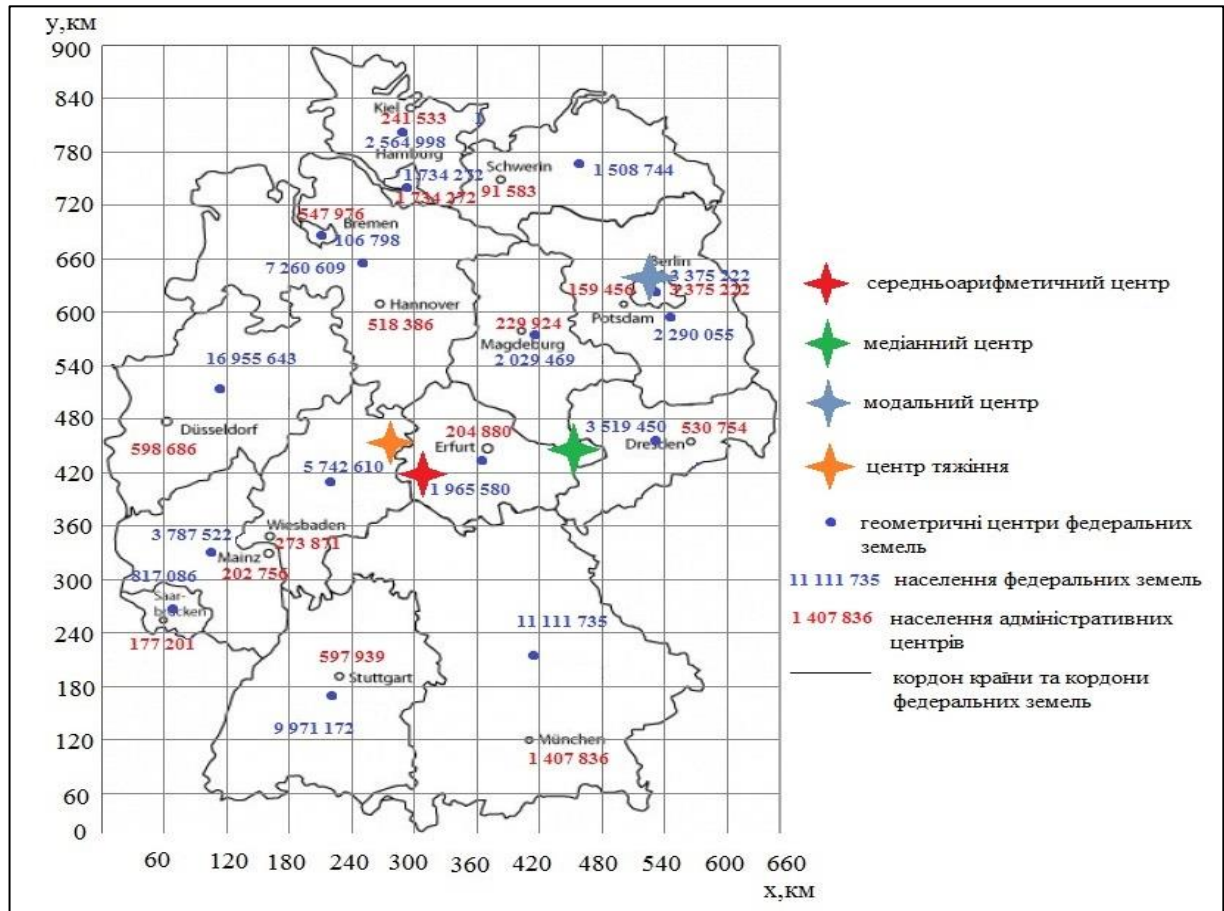

Рис. 2.6. Просторовий розподіл та центр тяжіння населення Німеччини (побудовано автором за даними [23])

Різниця між міським і сільським населенням: Як і в багатьох інших країнах, в Німеччині існує розрізнення між міським та сільським населенням. Більшість населення проживає в міських районах, де зосереджені робочі місця, освіта, культурні та інші інфраструктурні можливості. Сільська місцевість, хоча й займає значну територію, має менше населення і часто характеризується розподілом населення на великі відстані [21].

На основі даних з вересня 2021 року, щільність населення Німеччини складала близько 240 осіб на квадратний кілометр. Важливо відзначити, що щільність населення може змінюватися з плином часу через природний приріст населення, міграцію та інші фактори.

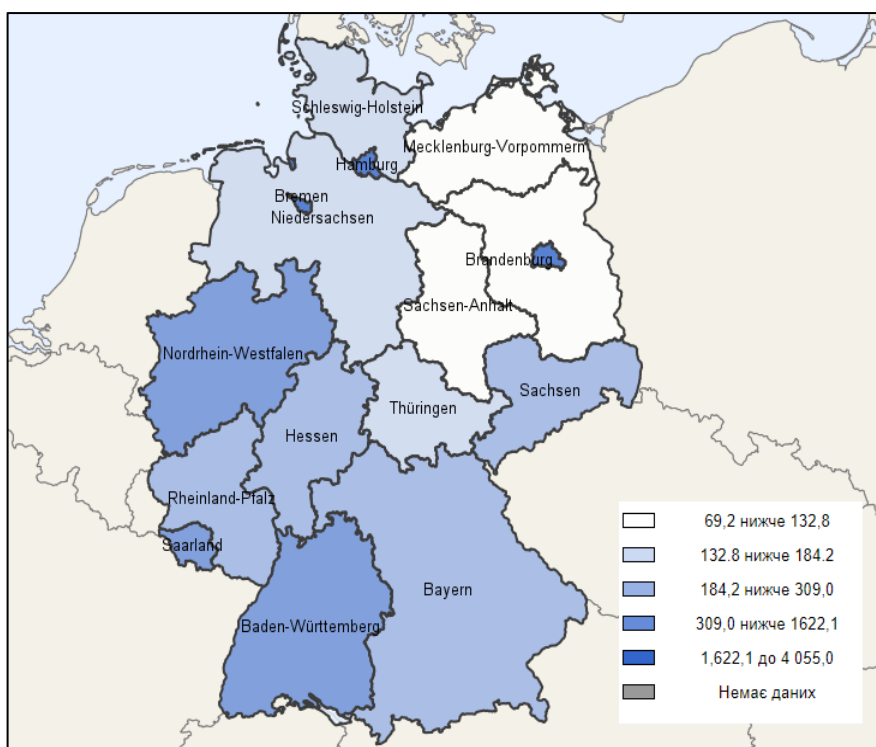

Рис. 2.7. Щільність населення Німеччини за федеральними землями (побудовано автором за даними [23, 37])

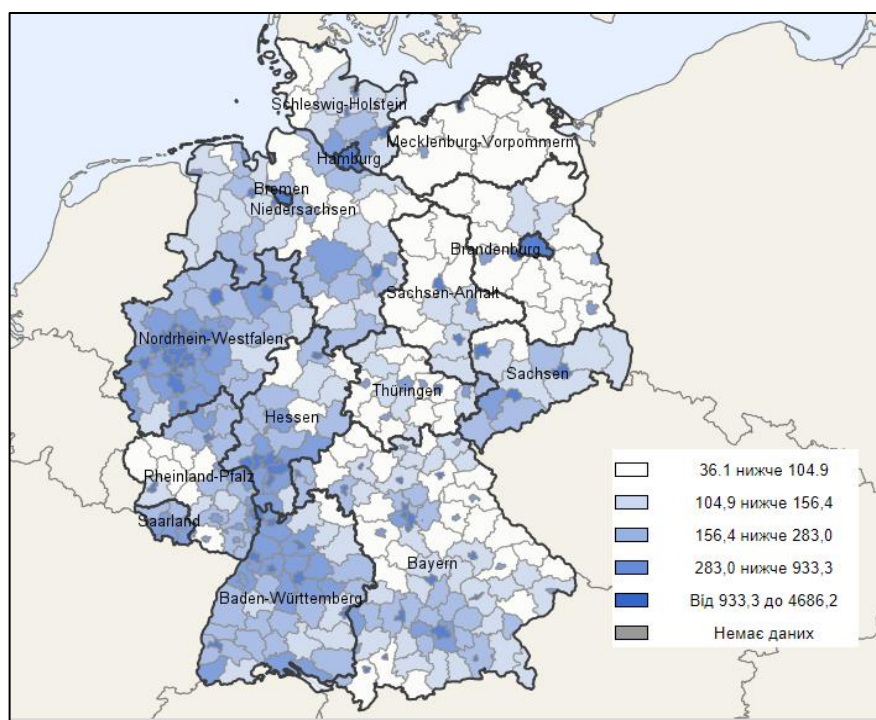

Рис. 2.8. Щільність населення Німеччини за районами (побудовано автором за даними [23, 37])

Міграція має великий вплив на систему розселення в Німеччині. Країна є привабливою для іммігрантів з різних країн світу, що призводить до

формування багатокультурного суспільства. Багато іммігрантів селилися у великих містах, де вони знаходять робочі місця, соціальні мережі та інші можливості.

Німеччина стикається зі старінням населення та низьким рівнем народжуваності. Це впливає на розподіл населення, оскільки старші люди частіше проживають у сільській місцевості або в менш затишних районах, тоді як молодіша робоча сила шукає можливостей у великих містах.

Історичні фактори: Історичні події, такі як розділення Німеччини після Другої світової війни, також вплинули на систему розселення. Західна Німеччина мала більш економічно розвинені регіони, що спричинило значну міграцію з східних регіонів після об'єднання країни [40].

Враховуючи ці особливості, система розселення населення в Німеччині продовжує еволюціонувати під впливом демографічних, соціоекономічних та культурних чинників.

2.3. Статеві-вікова структура населення

Статеві-вікова структура населення Німеччини є результатом демографічних процесів, таких як народжуваність, смертність та міграція. Особливості статеві-вікової структури населення можуть впливати на соціально-економічний розвиток країни та розробку демографічних політик.

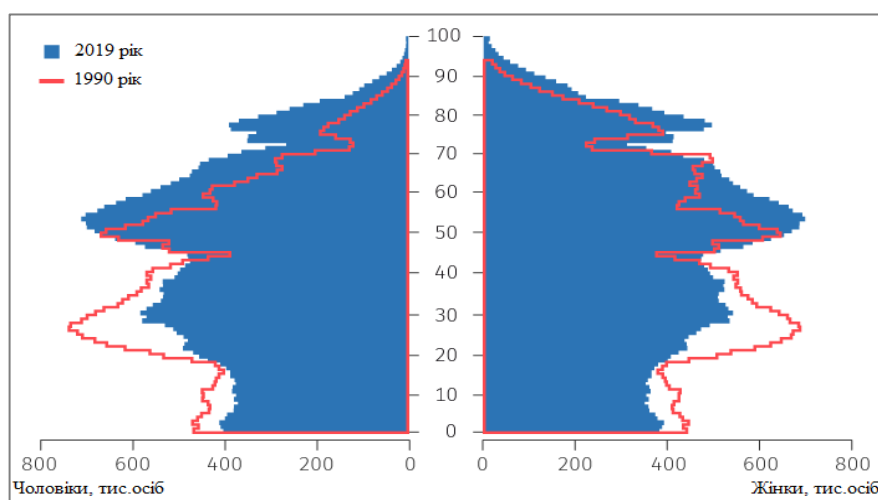

Рис. 2.9. Статеві-вікова піраміда населення Німеччини, 1990 та 2019 роки (за даними [6])

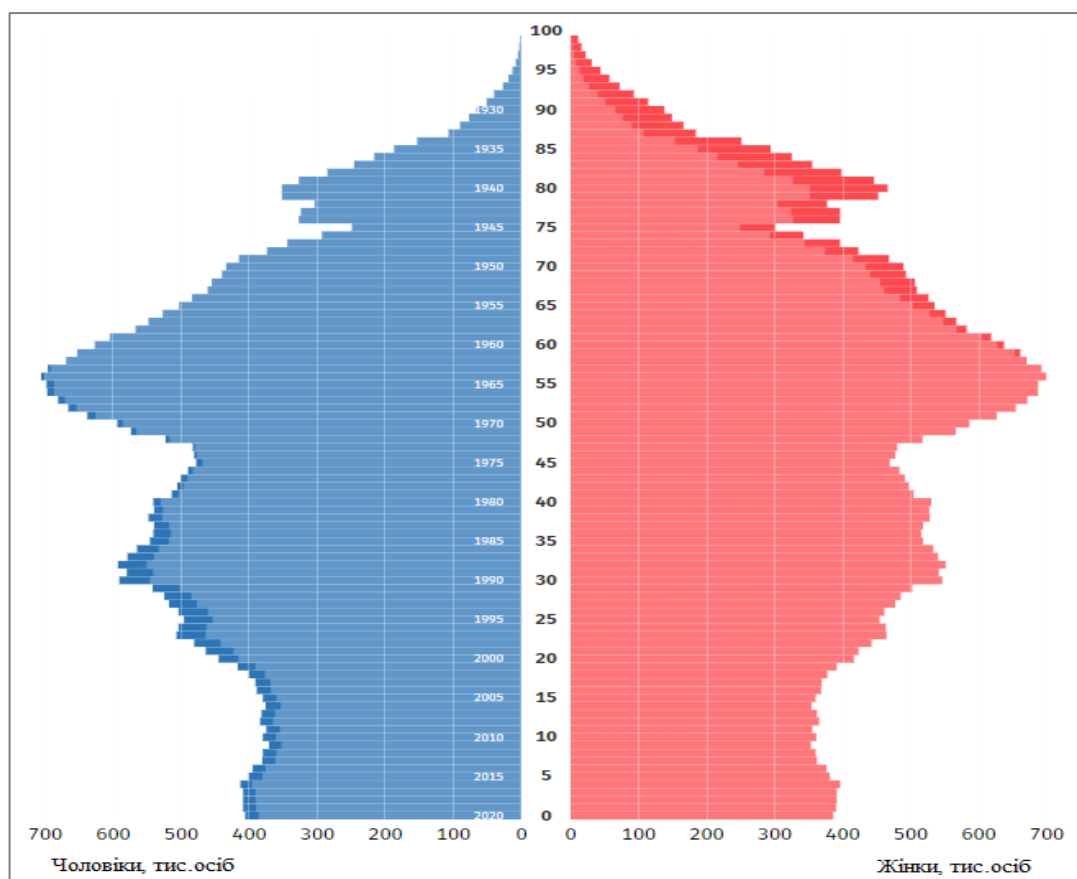

Рис. 2.10. Статеві-вікова піраміда населення Німеччини, 2021 (за даними [6])

Основні характеристики статеві-вікової структури населення Німеччини на 2021 рік включають наступне:

Молоді люди: Відсоток дітей і молоді до 15 років складає близько 13,6% від загальної чисельності населення. Це вказує на відносно низький рівень народжуваності і відображає демографічне старіння населення [6].

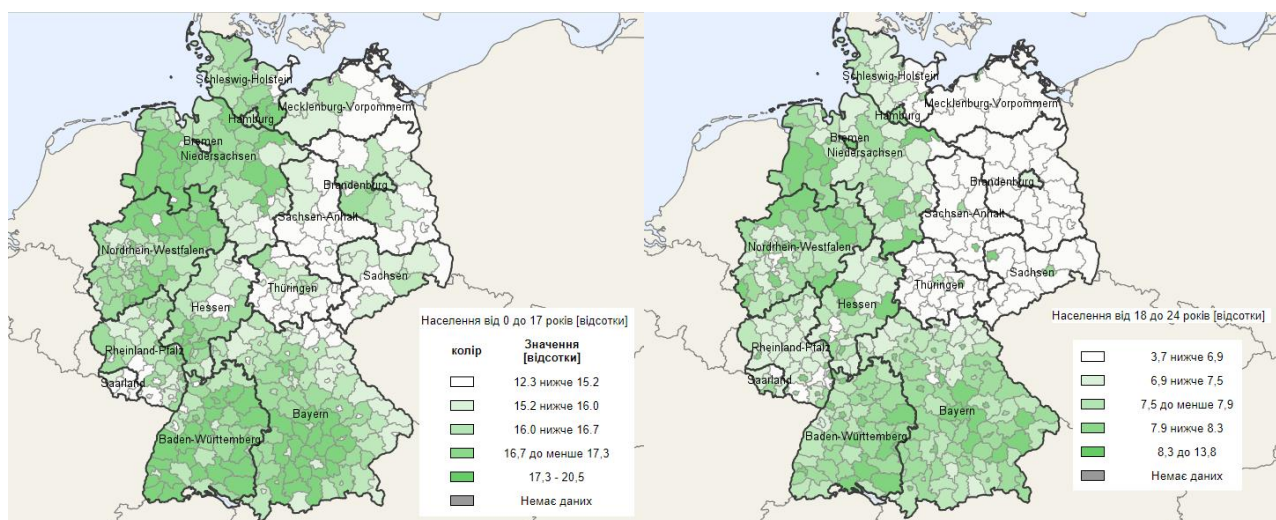

Рис. 2.11. Розподіл частки населення у віці до 17 років (а) та 18-24 років (б) за районами Німеччини, 2021 рік (побудовано автором за даними [37])

Працездатне населення: Відсоток осіб у віці від 15 до 64 років становить близько 65,6% населення. Це є активною працездатною групою, яка впливає на економіку та соціальні аспекти країни [6].

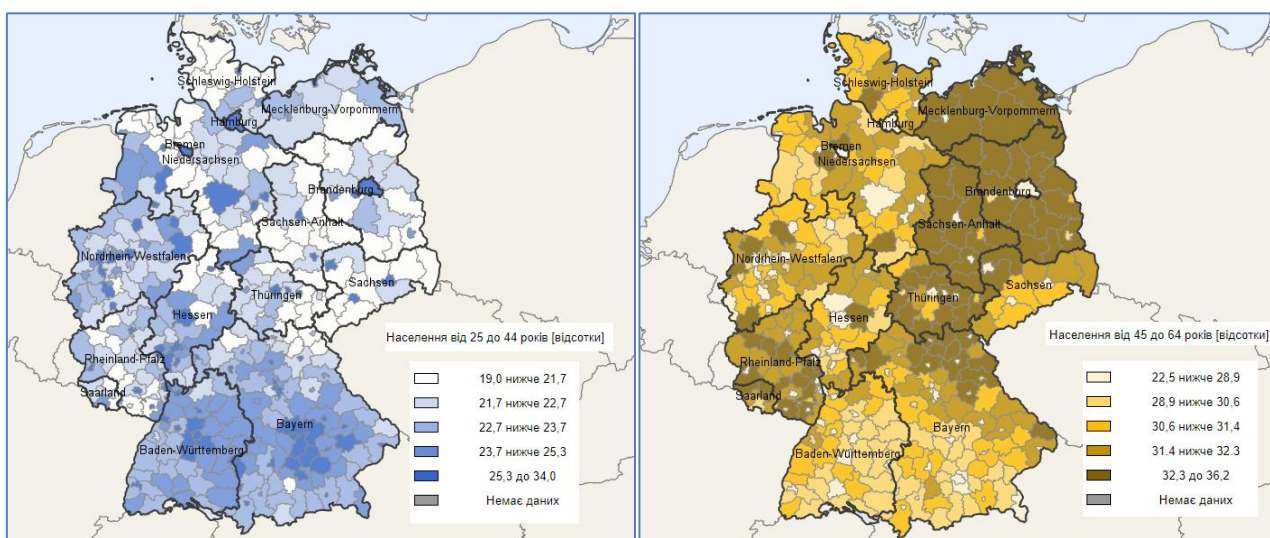

Рис. 2.12. Розподіл частки населення у віці 25-44 років (а) та 45-64 років (б) за районами Німеччини, 2021 рік (побудовано автором за даними [37])

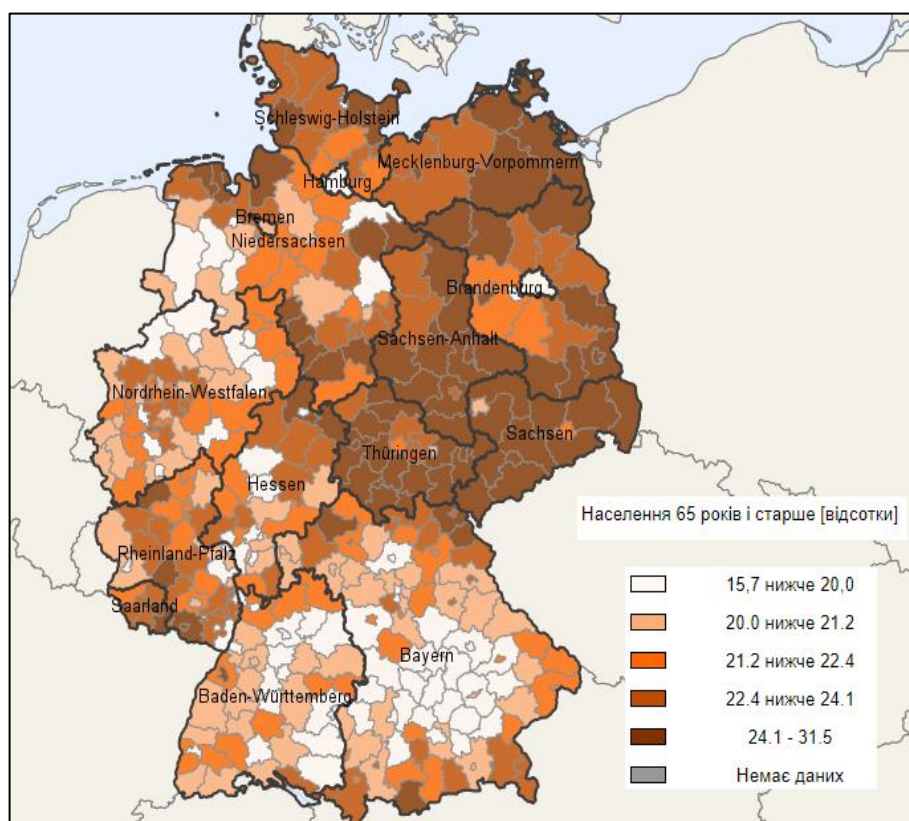

Рис. 2.13. Розподіл частки населення у віці старше за 65 років за районами Німеччини, 2021 рік (побудовано автором за даними [37])

Літній вік: Відсоток людей у віці 65 років і старше становить близько 20,8% населення. Це свідчить про високий рівень демографічного старіння і впливає на систему пенсійного забезпечення та охорони здоров'я.

На 2021 рік, середній вік населення Німеччини становив приблизно 45 років. Проте, слід зазначити, що вік населення може змінюватися з плином часу через народжуваність, смертність, міграцію та інші фактори [6].

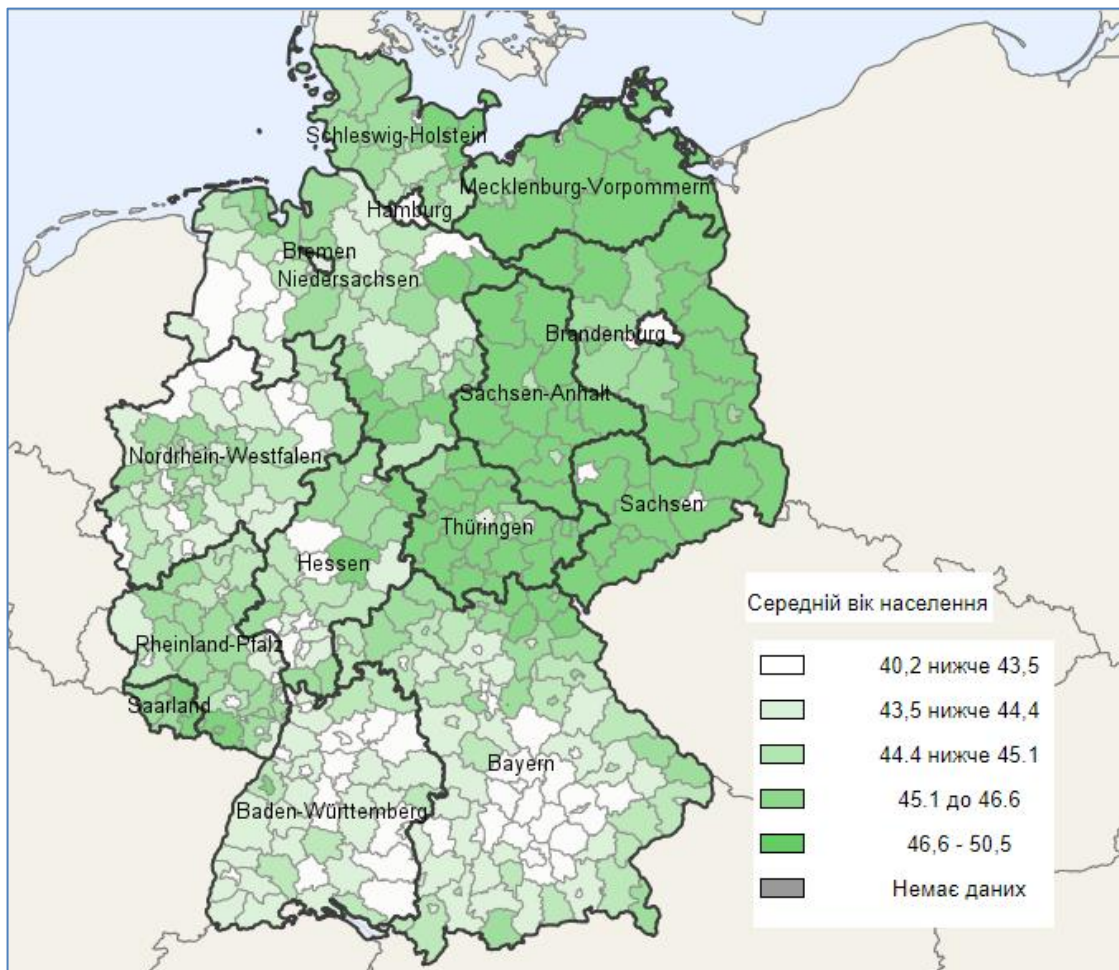

Рис. 2.14. Середній вік населення Німеччини за районами, 2021 рік (побудовано автором за даними [37])

Варто відзначити, що статево-вікова структура населення постійно змінюється під впливом різних факторів, таких як демографічні тенденції, соціоекономічні умови та політика міграції. Наприклад, зростання середнього віку та зменшення народжуваності можуть призвести до подальшого зростання частки літнього населення та викликати додаткові виклики для системи соціального забезпечення та охорони здоров'я [6].

Рівень заробітної плати в Німеччині може значно варіюватись залежно від різних факторів, таких як професія, рівень кваліфікації, регіон, досвід роботи та інші. У цілому, Німеччина відома своїми високими стандартами життя і відповідно високими заробітними платами.

Загальний середній рівень заробітної плати у Німеччині у 2021 році становив приблизно 3 994 євро на місяць до податків і відрахувань. Проте, це лише середнє значення, і зарплати можуть бути як нижчими, так і вищими залежно від різних факторів [6].

Наприклад, фахівці з вищою освітою та тими, хто має спеціалізовані навички, зазвичай заробляють більше. Крім того, зарплати можуть відрізнятися в різних регіонах Німеччини, оскільки рівень життя та вартість житла можуть варіюватись.

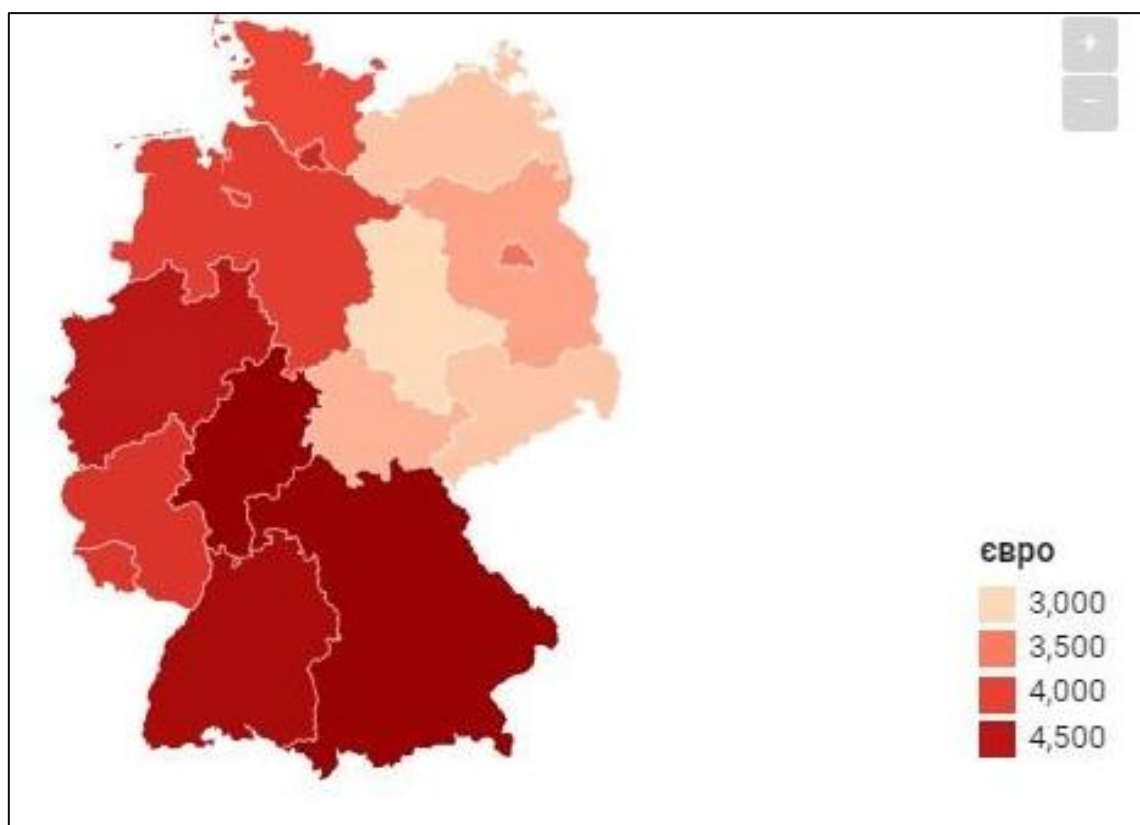

Рис. 2.15. Рівень заробітної плати у Німеччині (за даними [32])

2.4. Демографічні процеси

Демографічні процеси в Німеччині включають різні аспекти, такі як народжуваність, смертність, міграція та старіння населення.

Німеччина має одну з найнижчих народжуваностей у світі. Протягом багатьох років рівень народжуваності перебуває нижче замінного рівня, тобто кількості дітей, необхідної для збереження поточного рівня населення без урахування міграції. Це призводить до зменшення чисельності населення та демографічного старіння [6].

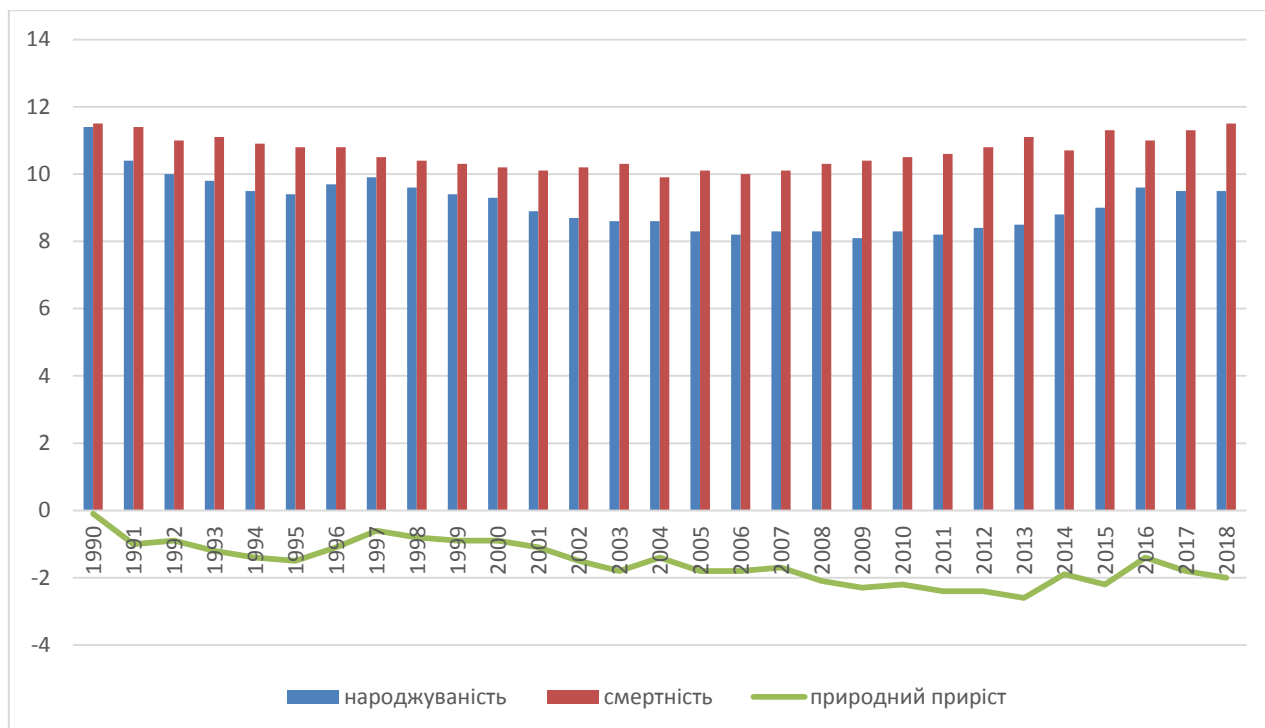

Рис. 2.16. Динаміка рівнів народжуваності, смертності та природного приросту населення Німеччині, 1990-2018 рр., проміле (побудовано автором за даними [37])

Кількість народжень в країні зменшується протягом останніх десятиліть. Одним з головних факторів, що призводять до низької народжуваності, є зміна демографічних тенденцій, зокрема збільшення віку населення та зміни в уявленнях про ролі гендерів та сімейні цінності.

З огляду на цю тенденцію, уряд Німеччини вживає кроки для стимулювання народжуваності та підтримки сімей. Це включає фінансову допомогу для батьків, поліпшення доступу до дитячих садків і шкіл, а також ініціативи з розвитку сумісної роботи батьків та балансу між сімейним та професійним життям [6].

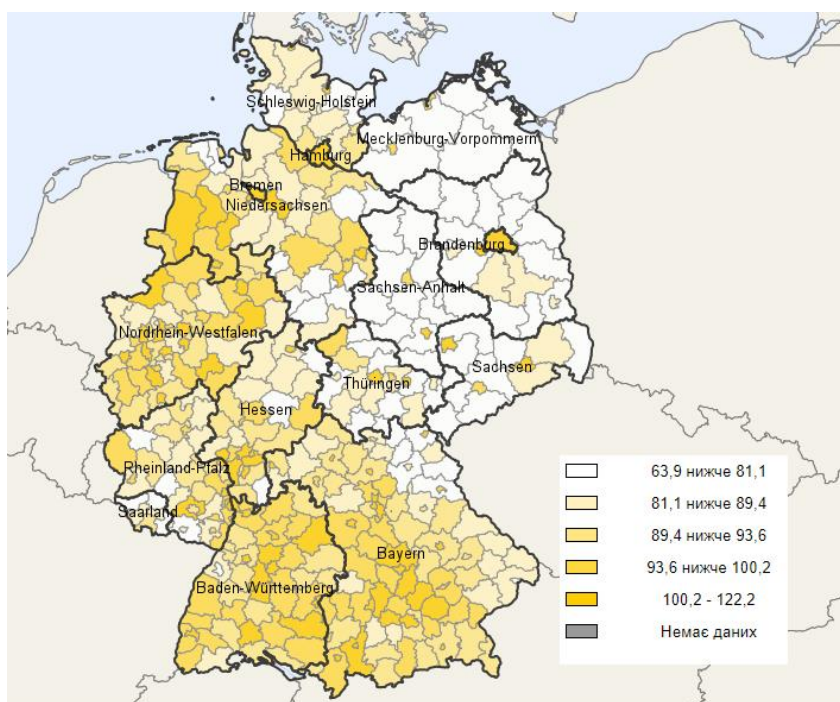

Рис. 2.17. Рівень народжуваності населення Німеччини за районами, 2021 рік, на 10 тис. населення (побудовано автором за даними [37])

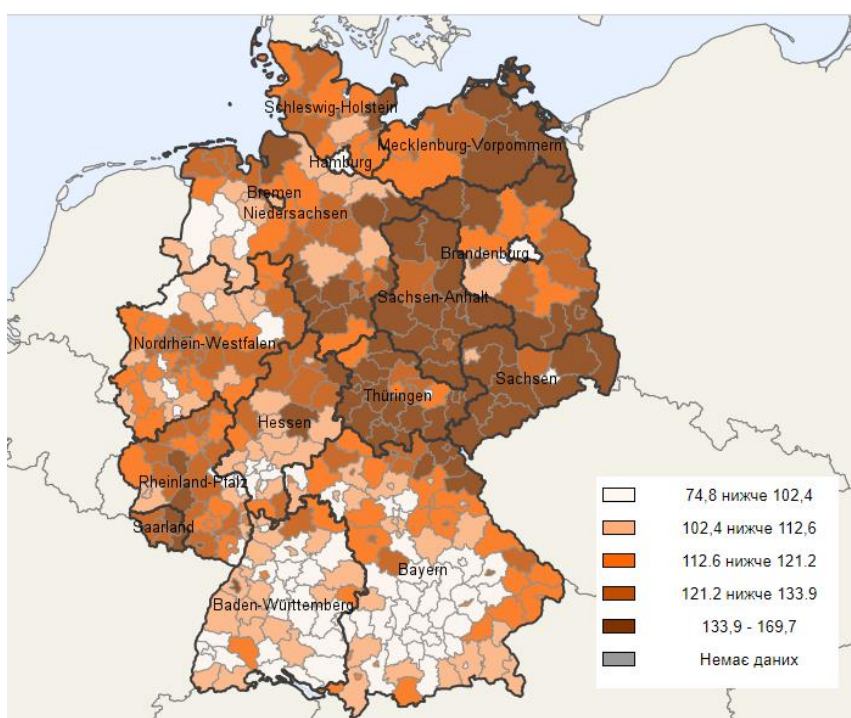

Рис. 2.18. Рівень смертності населення Німеччини за районами, 2021 рік, на 10 тис. населення (побудовано автором за даними [37])

На 2021 рік, рівень смертності в Німеччині був на відносно низькому рівні порівняно з багатьма іншими країнами. Серед факторів, які можуть

впливати на рівень смертності, включаються як загальний стан здоров'я населення, доступ до якісної медичної допомоги, стиль життя та соціально-економічні умови.

Німеччина має добре розвинуту систему охорони здоров'я та доступ до якісних медичних послуг. Країна також вкладає значні зусилля в превентивні програми та охорону здоров'я населення. Основні причини смерті включають серцево-судинні захворювання, рак, респіраторні захворювання та інші хронічні хвороби [6].

Завдяки покращенню медичного обслуговування, соціальним програмам та збільшенню якості життя, тривалість життя в Німеччині зростає. Це означає, що люди живуть довше, але також спричиняє зростання числа літнього населення і виклики для системи пенсійного забезпечення та охорони здоров'я.

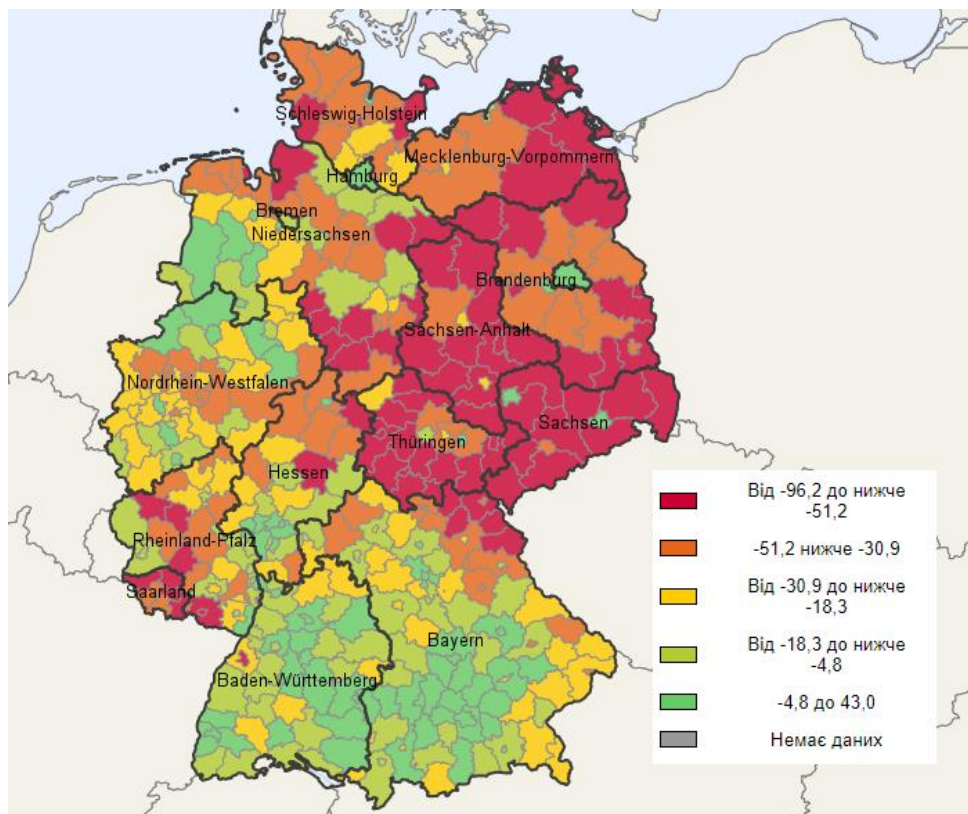

Рис. 2.19. Рівень природного приросту населення Німеччини за районами, 2021 рік, на 10 тис. населення (побудовано автором за даними [37])

На 2021 рік, рівень природного приросту населення Німеччини був негативним. Це означає, що кількість смертей перевищує кількість

народжень. Низька народжуваність та старіння населення є основними факторами, що призводять до від'ємного природного приросту в країні. Німеччина стикається зі зменшенням кількості народжень протягом останніх десятиліть, що призводить до зміни демографічної структури і викликає виклики для пенсійної системи та економіки.

Німеччина стикається з викликом демографічного старіння, що означає зростання відсотку літнього населення. Зменшення народжуваності та зростання тривалості життя сприяють цьому процесу. Демографічне старіння ставить перед країною виклики у сфері економіки, пенсійного забезпечення, охорони здоров'я та соціального забезпечення [6].

Ці демографічні процеси мають велике значення для розвитку країни, соціально-економічного планування та прийняття демографічних політик, що сприяють рівновазі між народжуваністю, смертністю та міграцією.

2.5. Міграційні процеси

Міграційні процеси в Німеччині мають велике значення для демографічної, соціальної та економічної ситуації країни.

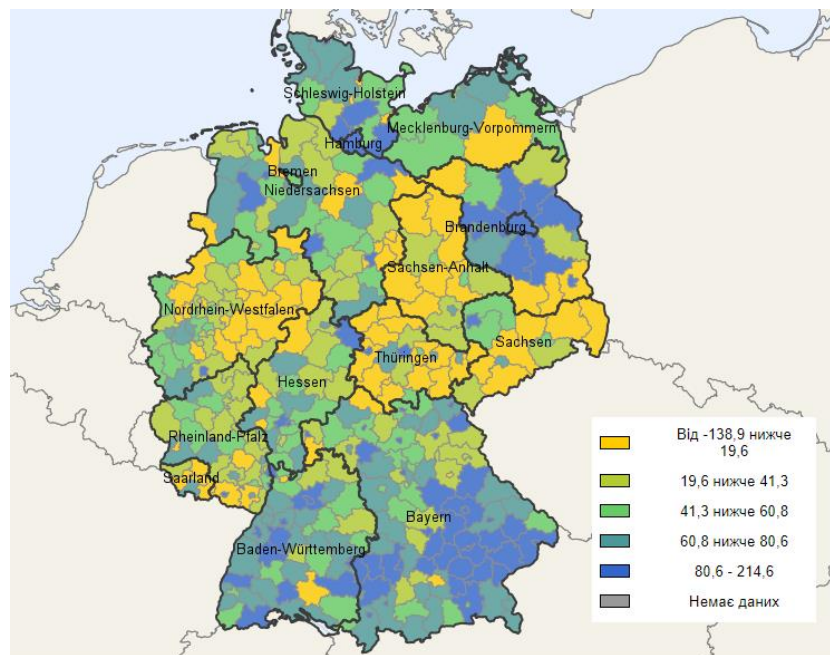

Рис. 2.20. Міграційний баланс населення Німеччини за районами, 2021 рік, на 10 тис. населення (побудовано автором за даними [37])

Німеччина є привабливою для працівників з-за кордону. Економічна міграція здебільшого пов'язана з пошуком кращих можливостей заробітку та працевлаштування. Багато мігрантів приїжджають до Німеччини для зайняття робочих місць в різних галузях, включаючи будівництво, інформаційні технології, охорону здоров'я та гостювий робітництво [11].

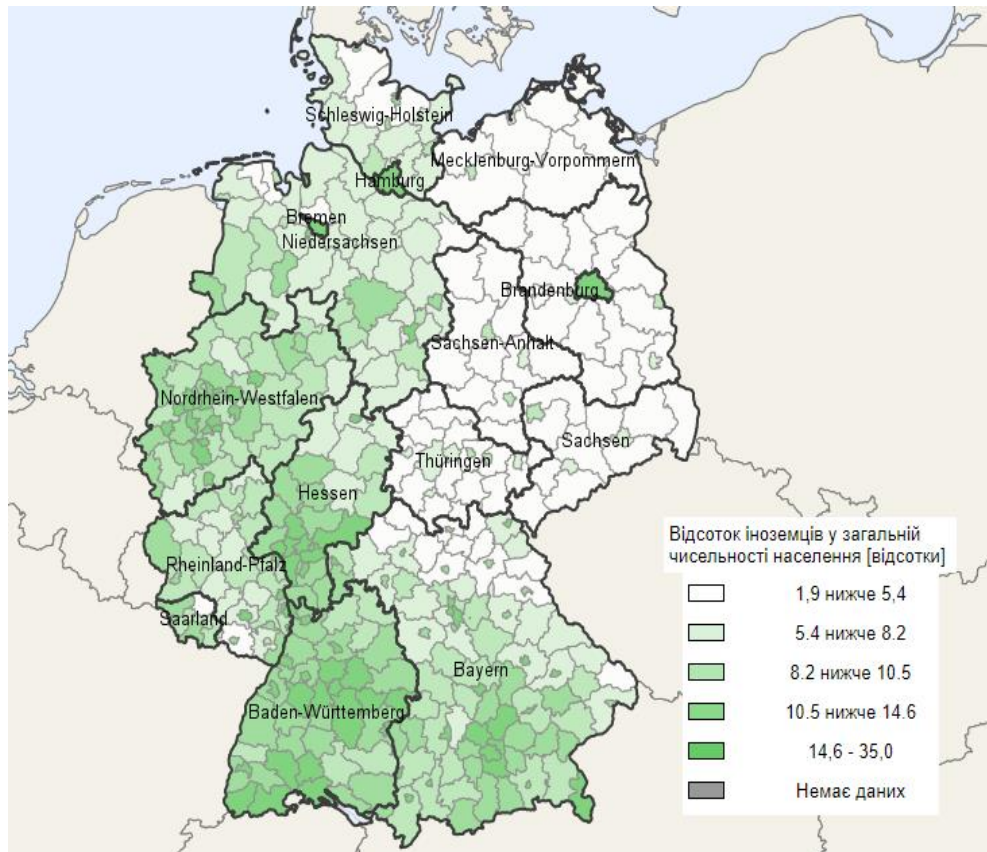

Рис. 2.21. Питома вага іммігрантів у структурі населення населення Німеччини за районами, 2021 рік, на 10 тис. населення (побудовано автором за даними [37])

Німеччина також є призначенням для багатьох біженців та осіб, що шукають притулку внаслідок конфліктів, переслідування або інших гуманітарних криз. Політична міграція зазвичай пов'язана зі зміною місця проживання з політичних, релігійних або соціальних причин.

Міграція в рамках Європейського Союзу: Німеччина, як член Європейського Союзу, дозволяє вільний пересування громадянам країн-членів. Це означає, що громадяни інших країн ЄС можуть переїжджати до

Німеччини для роботи, навчання або проживання без необхідності отримання додаткових віз або дозволів.

Великі міста, такі як Берлін, Мюнхен і Гамбург, є магнітами для внутрішньої міграції в межах країни. Багато людей з регіонів, де менше економічних можливостей або менша робоча сила, переїжджають до цих міст у пошуках роботи, освіти та кращих умов життя [11].

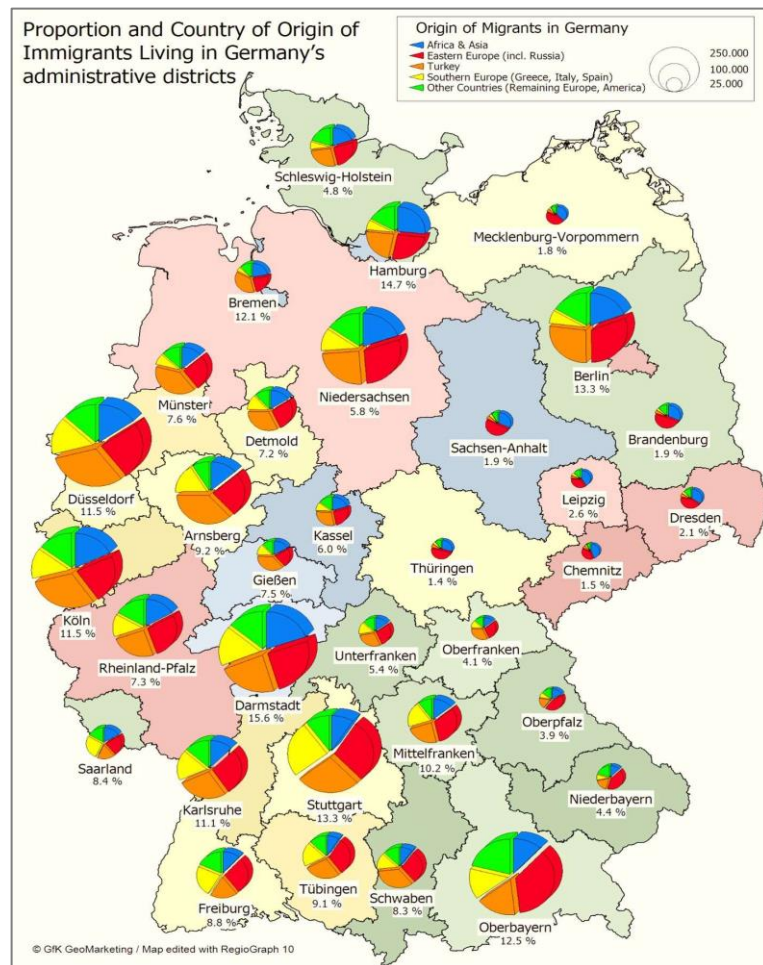

Рис. 2.22. Розподіл мігрантів за походженням в розрізі районів Німеччини, 2021 рік, на 10 тис. населення (за даними [37])

Міграція має значний вплив на економіку, культуру та соціальний ландшафт Німеччини. Вона може стимулювати економічний розвиток, заповнювати прогалини на ринку праці, сприяти культурному розмаїттю та інноваціям. Однак, міграційні процеси також можуть створювати виклики, пов'язані з інтеграцією мігрантів, розподілом ресурсів та вирішенням соціальних проблем [11].

Німеччина є однією з країн Європейського Союзу, яка притягує значну кількість мігрантів. Міграційні процеси в Німеччині мають довгу історію, починаючи з робочих міграційних хвиль після Другої світової війни. Однак, найбільш значимі зміни в міграційному потоці спостерігаються з останніх десятиріч.

Основні фактори, що впливають на міграційні процеси в Німеччині, включають:

Шукачі притулку: Німеччина є однією з головних країн, які приймають біженців і шукачів притулку з усього світу. Причини від'їзду можуть бути пов'язані з політичними конфліктами, війнами, переслідуванням і економічними проблемами.

Економічна міграція: Німеччина є привабливим місцем для економічних мігрантів, оскільки має одну з найбільших економік у Європі і надає можливості для роботи і підприємництва.

Європейський союз: Німеччина є членом Європейського союзу, що дає громадянам ЄС право на свободу переміщення та працевлаштування в Німеччині. Багато мігрантів з інших країн ЄС приїжджають в Німеччину з метою працевлаштування і поліпшення життя.

Сімейне об'єднання: Багато мігрантів приїжджають до Німеччини для об'єднання з родиною або партнером, які вже перебувають у країні.

Студентська міграція: Німеччина відома своїми високоякісними університетами і надає можливості для іноземних студентів отримати вищу освіту. Це також привабливий фактор для багатьох молодих людей, які приїжджають в Німеччину з інших країн.

Внаслідок міграційних процесів Німеччина стала країною з значною культурною різноманітністю. Мігранти принесли з собою свою мову, культуру і традиції, що впливає на суспільство країни. Уряд Німеччини займається інтеграцією мігрантів і сприяє їхній соціальній адаптації та економічному включенню [11].

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ НІМЕЧЧИНИ

3.1. Загальна характеристика економіки Німеччини

Німеччина відома своїм сильним економічним розвитком і відіграє важливу роль у світовій економіці.

Рис. 3.1. Чинники економічного розвитку Німеччини (за даними [13])

Німеччина має потужну індустріальну базу, особливо в галузях автомобілебудування, машинобудування, хімічної промисловості та інженерії. Вона виробляє високоякісні технологічні товари і володіє сильною позицією на світових ринках.

Німеччина є одним з найбільших світових експортерів товарів і послуг. Вона має розвинуту мережу міжнародних торговельних зв'язків і відома своїми експортними гігантами, такими як Volkswagen, BMW, Siemens, Bosch та інші. Експорт є одним з головних джерел економічного зростання країни.

Німеччина відома своїми інноваціями і дослідженнями у різних галузях, зокрема в автомобільній промисловості, енергетиці, інформаційних технологіях та медичній науці. Країна має сильну систему наукових досліджень і розвитку, а також активно співпрацює з університетами та промисловими підприємствами.

Німеччина приділяє велику увагу розвитку малого та середнього бізнесу. Ці підприємства відіграють важливу роль у створенні робочих місць та інноваційному розвитку. Держава надає фінансову підтримку, спрощені процедури створення бізнесу та доступ до ринків [43].

Німеччина має високоосвічену та кваліфіковану робочу силу. Професійна підготовка та система професійної освіти в країні є високо оціненою. Компанії інвестують у навчання своїх працівників, що сприяє підвищенню продуктивності та конкурентоспроможності.

Німеччина має розвинуту систему соціального захисту, що забезпечує широкий спектр соціальних послуг, таких як охорона здоров'я, соціальне страхування та пенсійне забезпечення. Це сприяє стабільності та добробуту населення, а також підтримує споживчу активність [43].

Зазначені особливості сприяють економічному розвитку Німеччини і допомагають їй займати сильну позицію в глобальній економіці. Проте варто враховувати, що економіка країни може піддається впливу зовнішніх факторів та має свої внутрішні виклики, які потребують уваги й управління.

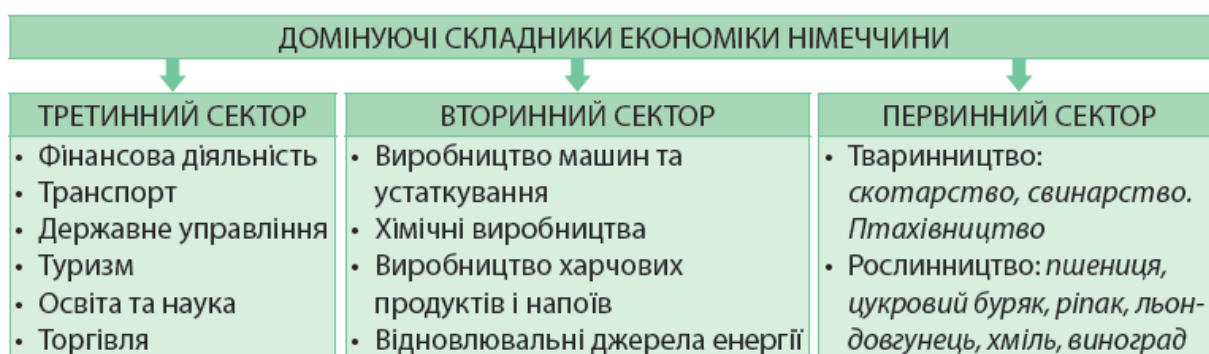

Рис. 3.2. Структура господарства Німеччини (за даними [13])

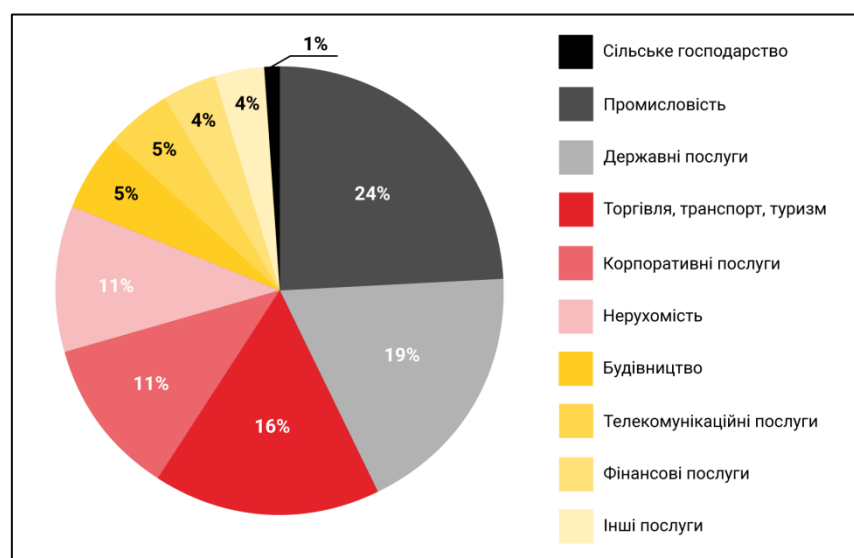

Рис. 3.3. Структура економіки Німеччини (за даними [46])

Економіка Німеччини має різноманітну і добре організовану структуру, яка включає різні сектори економіки. Німеччина володіє потужною промисловою базою і виробляє широкий спектр товарів.

Сфера послуг є важливим сектором економіки Німеччини. Вона включає фінансові послуги, торгівлю, транспорт і логістику, туризм, інформаційні технології, консалтинг та інші послуги.

Сільське господарство є важливою галуззю економіки Німеччини, хоча й не є головною. Країна вирощує різноманітні сільськогосподарські продукти, зокрема зерно, м'ясо, молоко, овочі та фрукти.

Німеччина має розвинуту енергетичну систему, яка включає традиційні джерела енергії, такі як вугілля, нафта і природний газ, а також відновлювані джерела енергії, зокрема сонячну, вітрову і гідроенергетику.

Німеччина є одним з найбільших експортерів у світі. Країна активно торгує з іншими країнами, експортуючи автомобілі, машини, хімічні продукти, електроніку та інші товари [43].

3.2. Промисловість Німеччини

Промисловий комплекс Німеччини є одним з найбільш розвинутих і впливових у світі. Німеччина відома своїми сильними галузями промисловості, високим рівнем технологій, експортною потужністю та інноваційними виробничими процесами.

Ключові галузі промисловості в Німеччині включають автомобільну промисловість, машинобудування, хімічну промисловість, електроніку, фармацевтику, металургію, енергетику та інженерію. Ці галузі сприяють створенню високоякісних продуктів, які використовуються як на внутрішньому ринку, так і для експорту [23].

Рис. 3.4. Картохема промислового комплексу Німеччини (за даними [13])

Відомі німецькі компанії, що мають значний вплив на світовий ринок, включають Volkswagen, BMW, Daimler AG, Siemens, BASF, Bayer, Bosch, SAP та інші. Ці компанії здатні до інновацій, досліджень і розвитку нових технологій, що дозволяє їм займати сильне положення на світовій арені.

Німецький промисловий комплекс спирається на сильну систему освіти, добре розвинену науково-дослідну базу, високу якість виробництва та інфраструктуру. Він також відомий своїм підходом до утримання високих стандартів якості і сталого розвитку.

Промисловий комплекс Німеччини є важливим джерелом зайнятості та внутрішнього валового продукту (ВВП) країни. Його успіх в значній мірі спирається на спроможність до інновацій, високий рівень технологій та спеціалізацію у виробництві високоякісних продуктів [23].

Варто зазначити, що промисловий комплекс Німеччини постійно розвивається, а його конкретні характеристики та вплив можуть змінюватися з часом відповідно до глобальних тенденцій та економічних умов.

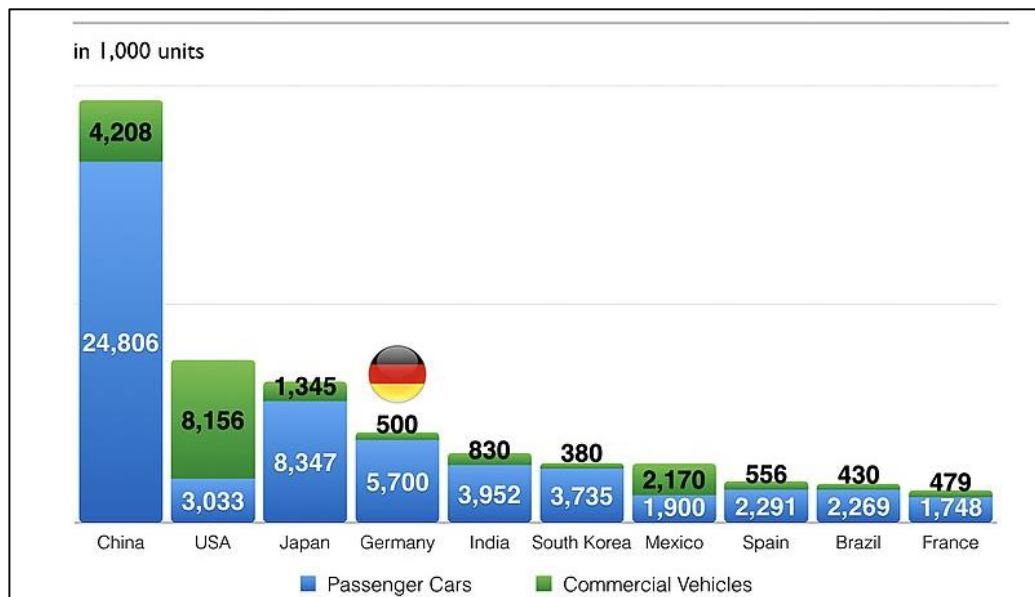

Рис. 3.5. Виробництво автомобілів у Німеччині у 2021 році (за даними [46])

Автомобільна промисловість є однією з найбільш важливих галузей промисловості в Німеччині. Вона включає такі відомі автовиробники, як Volkswagen, BMW, Mercedes-Benz, Audi та Porsche. Німецькі автомобілі відомі своєю якістю, надійністю і технологічними новинками.

Ще одна важлива галузь промисловості в Німеччині - машинобудування. Німецькі компанії, такі як Siemens, Bosch, ThyssenKrupp і Linde, є світовими лідерами в галузі виробництва промислового устаткування, електротехніки, систем автоматизації та інших технологічних рішень.

Країна також славиться хімічною промисловістю. Великі хімічні компанії, такі як BASF, Bayer і Henkel, базуються в Німеччині. Вони виробляють широкий спектр хімічних продуктів, включаючи пластики, фармацевтичні препарати, хімічні речовини та інші спеціальні хімічні продукти [23].

Енергетична промисловість Німеччини є однією з найбільш розвинених у світі і має значний вплив на економіку країни та світову енергетичну систему. Вона забезпечує електроенергією, теплом і паливом не тільки внутрішній ринок, але й експортує значну кількість енергії до інших країн [33].

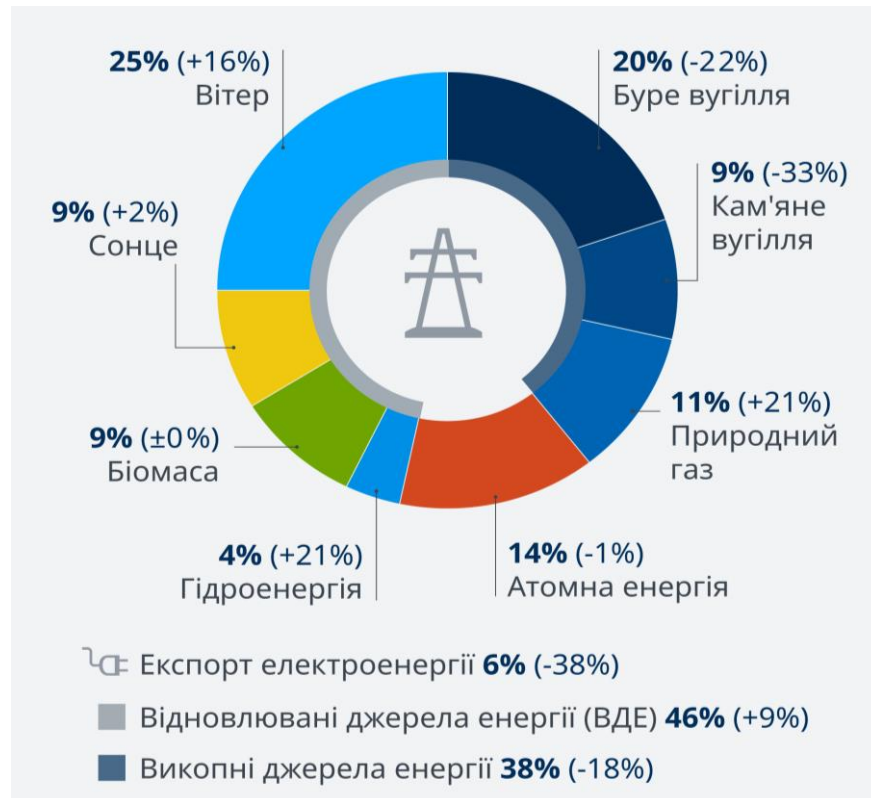

Рис. 3.6. Виробництво електроенергії в Німеччині за джерелами (за даними [46])

Енергетичний мікс Німеччини включає різні джерела енергії, такі як вугілля, газ, ядерна енергія, вітро- та сонячна енергія. Протягом останніх років Німеччина здійснює поступову трансформацію свого енергетичного сектору з важкого акценту на використання копалин, таких як вугілля, до більш стійких джерел енергії [33].

У 2011 році Німеччина прийняла рішення про відмову від використання ядерної енергії, яка була популярною до цього часу. Після цього були прийняті заходи щодо розширення використання відновлюваних джерел енергії. Наприклад, було встановлено багато вітроелектростанцій та сонячних панелей по всій країні.

Німеччина також має сильну промисловість в області енергоефективності та енергоспоживання. Багато компаній спеціалізуються на розробці та виробництві енергозберігаючих технологій, систем керування енергією та інших інноваційних рішень для підвищення ефективності використання енергії в промисловості, будівництві та господарстві.

Також варто зазначити, що Німеччина є одним з провідних країн у світі за обсягом виробництва та експорту обладнання для відновлюваної енергетики. Німецькі компанії активно працюють над розробкою та поставками вітряних турбін, сонячних панелей, систем зберігання енергії та інших компонентів для відновлюваної енергетики.

Однак, процес трансформації енергетичного сектору Німеччини також стикається з викликами. Зміна енергетичного міксу та залежність від вітрової та сонячної енергії створюють проблеми щодо стабільності мережі та забезпечення постійного постачання електроенергії. Крім того, відмова від ядерної енергії призводить до зміни витрат на енергію для споживачів.

Усупереч цим викликам, енергетична промисловість Німеччини продовжує розвиватися, вдосконалюючи технології відновлюваної енергетики, покращуючи енергоефективність та шукаючи нові інноваційні рішення. Це допомагає країні зменшити свою залежність від вугілля та інших копалин, а також знижувати викиди парникових газів і сприяє розвитку стійкого енергетичного сектору [33].

Країна також спеціалізується в галузі машинобудування, виробництва комп'ютерів і програмного забезпечення, оптики, медичного обладнання та інших технологічних секторах.

Промисловість Німеччини відома своїм підходом до якості, інноваційними розробками, високим рівнем автоматизації та продуктивністю. Це дозволяє німецьким компаніям залишатися конкурентоспроможними на світовому ринку.

Однак, слід зазначити, що промисловість Німеччини також стикається з викликами, такими як глобалізація, зміни в торговельних угодах, екологічні

вимоги та технологічні зміни. Тому німецькі компанії постійно працюють над інноваціями і вдосконаленням, щоб забезпечити свою конкурентоспроможність у світовому ринку.

Згідно з даними Федерального статистичного офісу Німеччини (Destatis) за 2021 рік, кількість осіб, зайнятих у промисловому секторі, становила приблизно 9,7 мільйонів. Промисловий сектор Німеччини є одним з найбільших і найрозвинутіших у світі і включає такі галузі, як автомобільна промисловість, машинобудування, електроніка, хімічна промисловість, фармацевтика та багато інших [33].

Промисловість в Німеччині є важливим джерелом робочих місць та економічного розвитку. Вона відіграє ключову роль у міжнародній торгівлі та забезпечує значну частину експорту країни.

3.3. Сільське господарство Німеччини

Сільське господарство в Німеччині відіграє важливу роль в економіці країни та забезпеченні продовольства. Німеччина вважається однією з провідних країн Європи щодо виробництва сільськогосподарських продуктів.

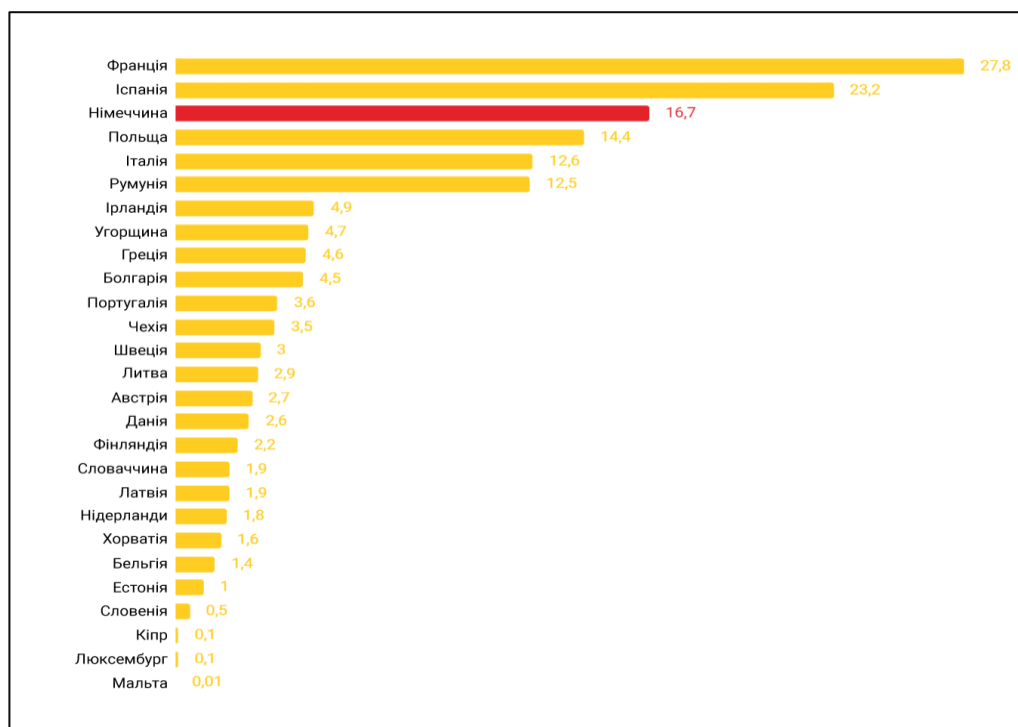

Рис. 3.7. Площа с/г угідь (млн га) (за даними [46])

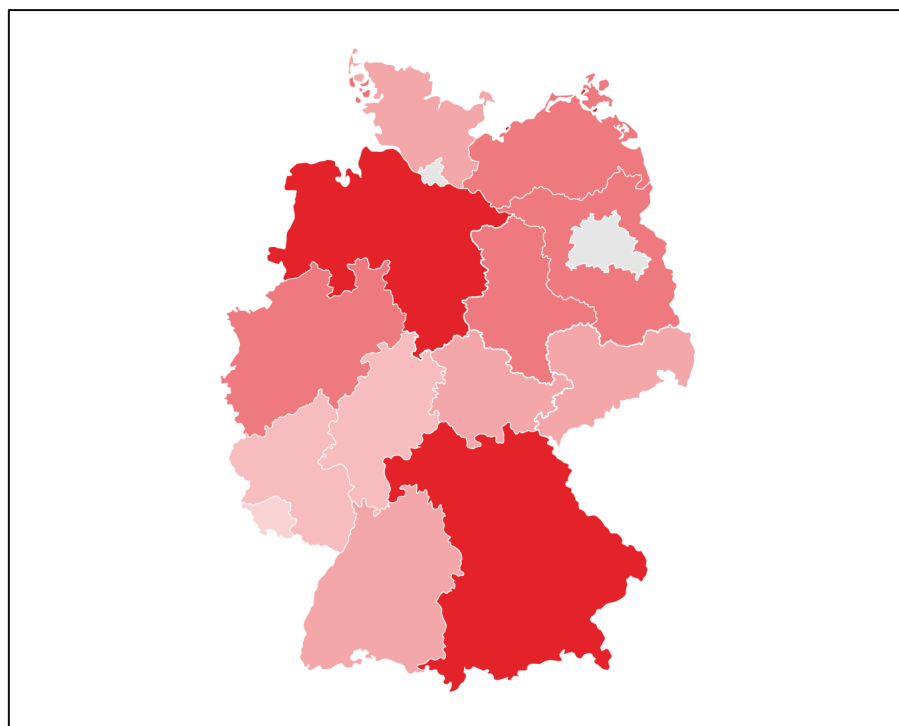

Рис. 3.8. Основні регіони розвитку рослинництва в Німеччині (за даними [30])

Головні сільськогосподарські культури, які вирощуються в Німеччині, включають зернові (пшениця, ячмінь, кукурудза), картоплю, цукровий буряк, олійні насіння (ріпак, соняшник) та фрукти (яблука, вишні, сливи) [33].

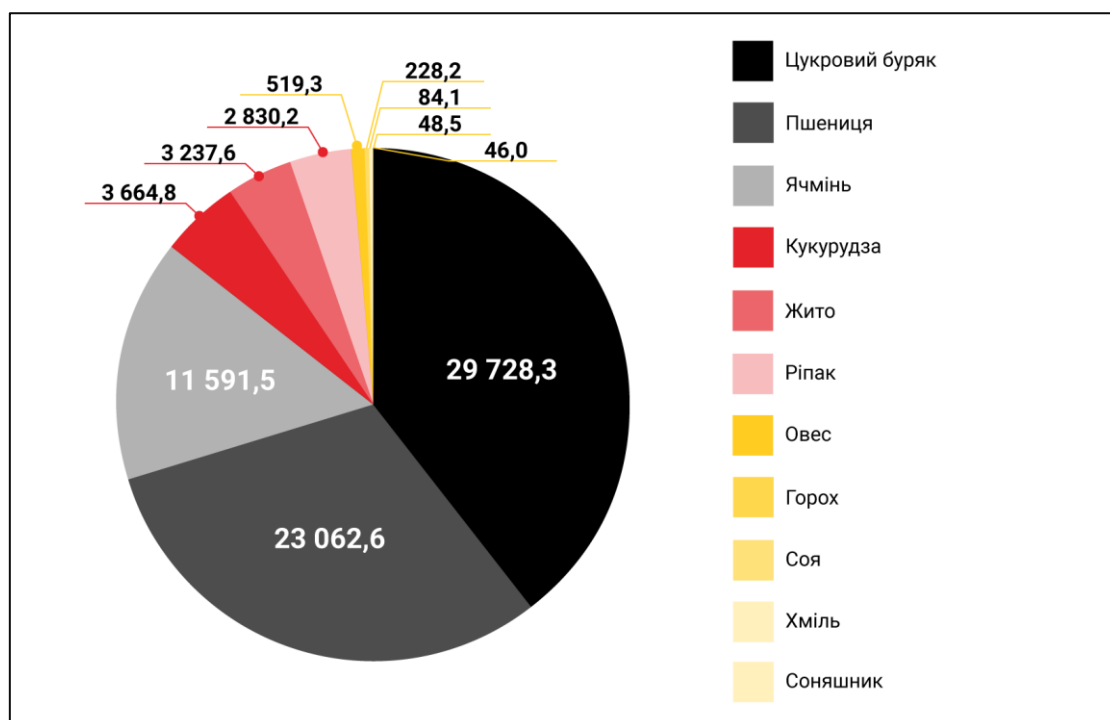

Рис. 3.9. Валові збори основних с/г культур в Німеччині у 2021 році (тис. т) (за даними [30])

Країна також відома своєю виробництвом молока і молочних продуктів, м'яса (свинина, яловичина, птиця) та яєць.

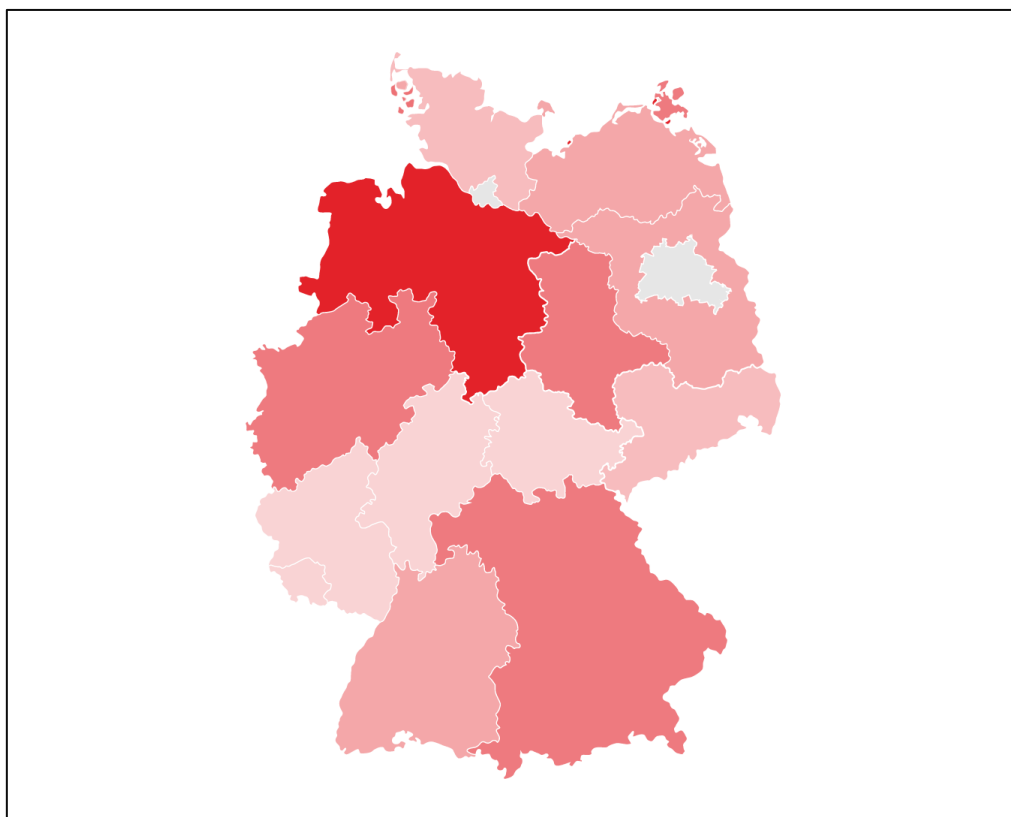

Рис. 3.10. Основні регіони розвитку тваринництва в Німеччині (за даними [30])

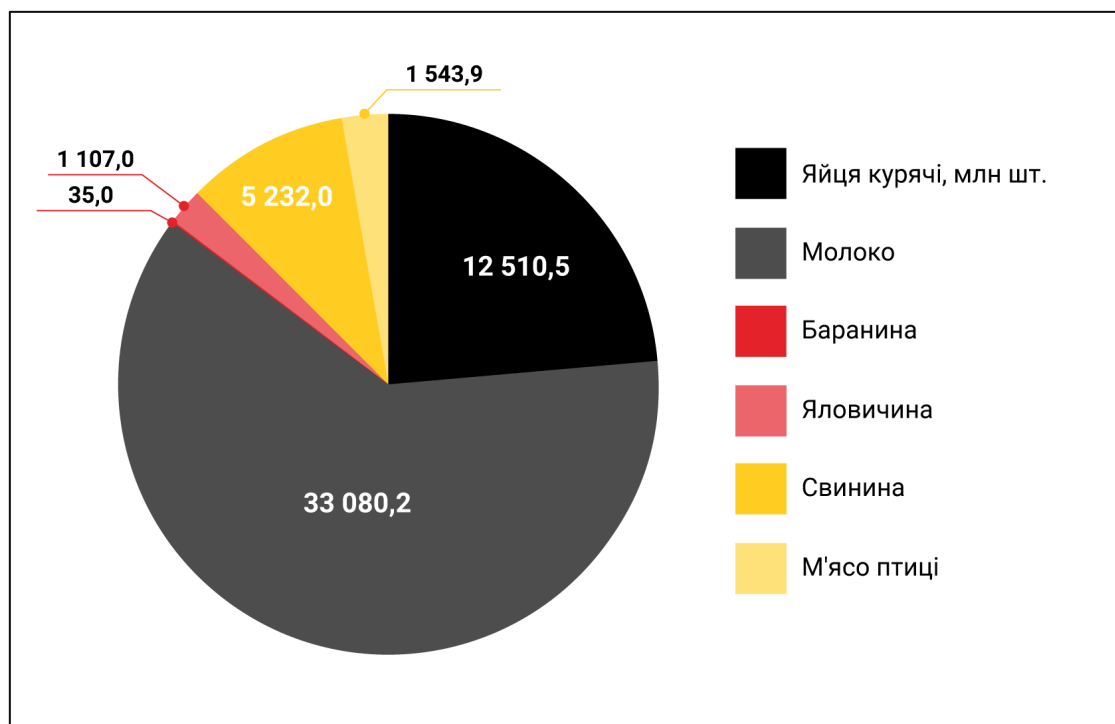

Рис. 3.11. Виробництво продукції тваринництва у 2021 році (тис. т) (за даними [30])

Сільськогосподарська галузь в Німеччині характеризується високим рівнем технологічної оснащеності, застосуванням сучасних методів обробітку ґрунту, вирощування культур у штучних умовах, інтенсивним тваринництвом та використанням сучасних систем управління господарством.

Багато сільськогосподарських підприємств у Німеччині є сімейними фермами. Однак, також існують великі агропромислові корпорації, які займаються вирощуванням рослин і розведенням тварин [33].

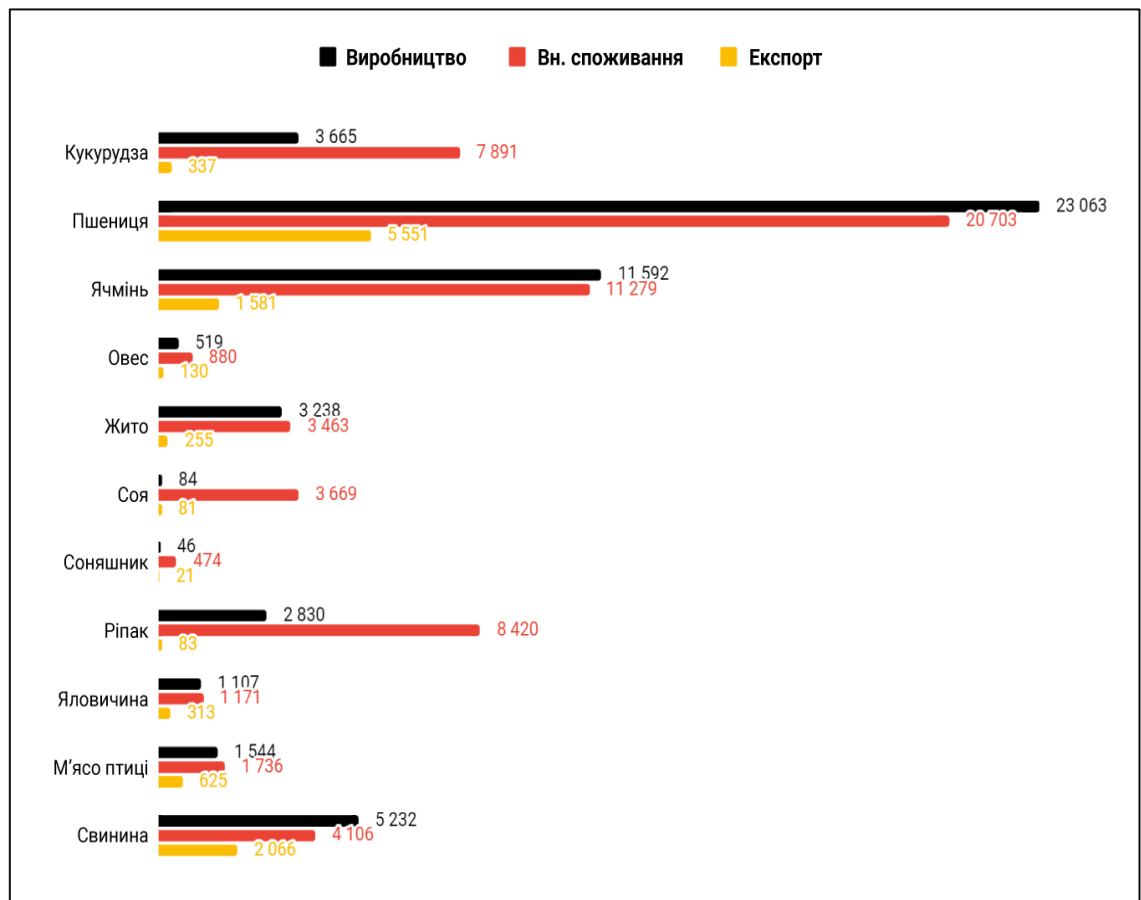

Рис. 3.12. Баланс виробництва та споживання с/г продукції у 2021 році (тис. т) (за даними [55])

Крім внутрішнього ринку, Німеччина є одним з найбільших експортерів сільськогосподарських продуктів у світі. Важливими експортними товарами є зерно, свинина, молочні продукти, вино та інші сільськогосподарські товари.

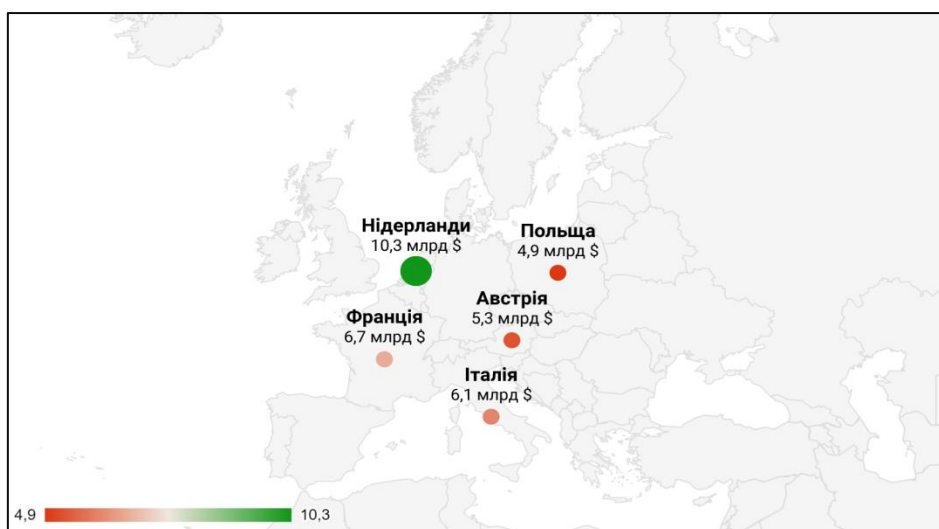

Рис. 3.13. Найбільші ринки збуту с/г продукції Німеччини у 2021 році (за даними [55])

Німецька влада також приділяє значну увагу збереженню навколишнього середовища і сталий розвиток в сільському господарстві. Вони підтримують екологічне сільське господарство, використання енергетично ефективних технологій та заходи для зменшення негативного впливу на довкілля [33].

Загалом, сільське господарство в Німеччині відоме своєю високою продуктивністю, якістю продуктів та сучасними підходами до виробництва.

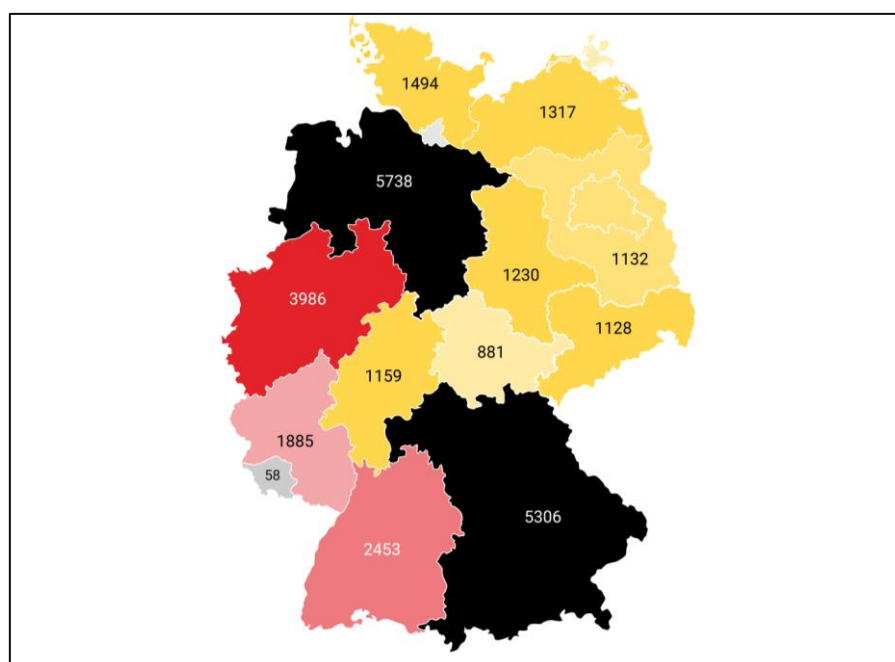

Рис. 3.14. Валовий випуск сільгосппродукції в розрізі федеральних земель Німеччини у 2021 році (млн. дол) (за даними [30])

За даними Федерального статистичного офісу Німеччини (Destatis) за 2021 рік, кількість осіб, зайнятих у сільському господарстві, становила близько 820 000. Протягом останніх десятиріч зайнятість в сільському господарстві в Німеччині знизилася, оскільки сектор сільського господарства стає все більш механізованим і автоматизованим [33].

Варто зазначити, що сільське господарство в Німеччині продовжує бути важливою галуззю економіки, але зменшення кількості осіб, зайнятих у цьому секторі, свідчить про тенденцію до індустріалізації та розвитку інших галузей.

3.4. Сфера послуг Німеччини

Німеччина має розвинену і різноманітну сферу послуг, яка включає багато галузей. Ось деякі з найважливіших галузей послуг у Німеччині:

Фінансові послуги: Німеччина володіє одним з найбільших фінансових ринків у світі. Фінансові послуги включають банківські послуги, інвестиційний бізнес, страхування та пенсійне забезпечення.

Туризм: Німеччина є популярною туристичною дестинацією, приваблюючи мільйони туристів щороку. Країна пропонує різноманітні туристичні послуги, включаючи готелі, ресторани, туроператорів та екскурсійні агентства.

IT-послуги: Німеччина відома своїм сильним IT-сектором, який надає послуги в галузі програмного забезпечення, розробки веб-сайтів, інформаційної безпеки та консалтингу в галузі IT.

Консалтинг: Німеччина має багато висококваліфікованих консультантів, які надають послуги у сферах управління, фінансів, права, реклами та маркетингу.

Освіта: Німеччина має визнану систему вищої освіти і пропонує широкий спектр освітніх послуг, включаючи університети, вищі школи, професійну підготовку та мовні курси [21].

Медичні послуги: Німеччина відома як одна з провідних країн у галузі медицини. Країна надає високоякісні медичні послуги, включаючи лікування, хірургію, реабілітацію та стоматологію.

Транспортні та логістичні послуги: Німеччина є ключовим транспортним вузлом в Європі. Країна надає послуги вантажоперевезення, залізничний транспорт, морське судноплавство, логістику та складське господарство.

Нерухомість: Ринок нерухомості в Німеччині активний, агентства надають послуги купівлі, продажу та оренди житла та комерційних приміщень.

Це лише кілька прикладів галузей послуг у Німеччині. Країна має широкий спектр інших послуг, які сприяють її економіці та розвитку.

Німеччина має одну з найбільших економік у Європі, і сектор сфери послуг відіграє важливу роль у її економіці. У 2021 році сектор сфери послуг становив близько 70% валового внутрішнього продукту (ВВП) Німеччини. Цей сектор охоплює різноманітні галузі, такі як фінансові послуги, торгівля, транспорт і зв'язок, туризм, готельний бізнес, освіта, охорона здоров'я, інформаційні технології та інші [21].

У Німеччині є значна кількість робочих місць у сфері послуг, і цей сектор продовжує розвиватися. Наприклад, фінансовий сектор у Франкфурті є одним з найбільших фінансових центрів у Європі.

3.5. Транспортна інфраструктура Німеччини

Транспортна інфраструктура Німеччини є однією з найрозвинутіших і ефективних в світі. Країна має широку мережу доріг, залізниць, повітряних та водних шляхів, що забезпечують ефективний рух людей і товарів по всій території країни та за її межами.

Дорожня мережа Німеччини налічує близько 650 000 кілометрів доріг, зокрема автомагістралей (автобанів), федеральних шосе, регіональних і місцевих доріг. Автомагістралі відомі своєю високою якістю та швидкістю

руху, а також безліччю зручностей для водіїв, таких як заправні станції, ресторани та майданчики відпочинку. Важливою особливістю німецької дорожньої мережі є відсутність загального обмеження швидкості на деяких ділянках автомагістралей [21].

Рис. 3.15. Дорожня мережа Німеччини (за даними [30])

Залізнична система Німеччини є однією з найбільш розвинутих в Європі. Країна має ефективну мережу залізничних ліній, які з'єднують міста всередині країни і з'єднують її з іншими країнами. Німецькі залізниці, Deutsche Bahn, пропонують широкий спектр послуг, включаючи швидкі поїзди (InterCity Express - ICE) для довгих проміжних та міжнародних маршрутів, а також регіональні та міські поїзди [21].

Рис. 3.16. Залізнична система Німеччини (за даними [30])

Рис. 3.17. Картосхема аеропортів Німеччини (за даними [30])

Повітряний транспорт в Німеччині представлений великою кількістю міжнародних аеропортів, з яких найбільші є аеропорт Франкфурта і аеропорт Мюнхена. Ці аеропорти відправляють і приймають рейси з усього світу і є важливими хабами для повітряного транспорту в Європі.

Крім того, Німеччина має розвинену *водну транспортну систему*. Річки Рейн, Лаба та Дунай є важливими водними шляхами, по яких перевозяться вантажі і пасажери. Порти, такі як Роттердам і Гамбург, є важливими торговими вузлами і забезпечують зв'язок з морським транспортом [21].

Усі ці компоненти транспортної інфраструктури Німеччини доповнюють один одного і забезпечують ефективний рух людей і товарів по всій країні та міжнародний зв'язок.

3.6. Туристична індустрія Німеччини

Історія розвитку туристичної індустрії в Німеччині має глибокі коріння, що сягають далеко в минуле. У 19 столітті туризм у Німеччині в основному був обмежений елітними кругами, які могли собі дозволити подорожі. Багато аристократів та багатих людей з інших країн Європи приїжджали до Німеччини для відвідування курортів, відомих своїми лікувальними властивостями, таких як Баден-Баден, Вісбаден та озеро Констанц. Також популярні були культурні маршрути, пов'язані з історичними пам'ятками, музеями та оперними театрами [22].

У 20 столітті туризм в Німеччині став доступнішим для широкої громадськості. З появою масового транспорту, такого як автомобілі, залізниці та авіалінії, подорожі стали легшими і зручнішими. Відпочинкові місця в гірських регіонах, наприклад Баварія та Чорний Ліс, стали популярними серед туристів. Крім того, зростання інтересу до культурних подій та фестивалів, таких як Мюнхенський Октоберфест, привернуло багато відвідувачів.

Після Другої світової війни: Після Другої світової війни Німеччина поступово відновлювала свою туристичну індустрію. Зростання економіки, покращення інфраструктури та поліпшення соціальних умов сприяли розвитку туризму. Країна стала популярним напрямком для міжнародних туристів, які бажали побачити відновлені пам'ятки, такі як Берлінський мур і замки Баварії. Також після об'єднання Німеччини в 1990 році туризм в Східній Німеччині розкрив нові можливості для відвідувачів.

Сьогодні туризм в Німеччині є однією з найбільш розвинених галузей економіки. Країна приваблює мільйони відвідувачів щороку своїми багатими культурними, історичними та природними ресурсами. Німеччина пропонує широкий спектр туристичних послуг, включаючи культурні тури, екскурсії, медичний туризм, гастрономічний туризм та активний відпочинок в природних парках та гірських регіонах.

Розвиток туристичної індустрії в Німеччині є результатом поєднання історичних, культурних та природних багатств країни, а також постійної роботи над покращенням інфраструктури та послуг для туристів.

Туризм в Німеччині є важливою галуззю економіки і приваблює велику кількість відвідувачів з усього світу. Країна має багатий культурний спадок, вражаючі природні пам'ятки, історичні міста, сучасні музеї, архітектурні шедеври та інші туристичні атракції.

За даними Німецького центрального офісу з туризму, у 2021 році до Німеччини прибуло близько 89 мільйонів іноземних туристів. Це було рекордним показником для країни. Загалом, туризм в Німеччині є важливою галуззю економіки, привносячи значний дохід і сприяючи розвитку готельного бізнесу, ресторанів, культурних закладів та інших туристичних послуг [22].

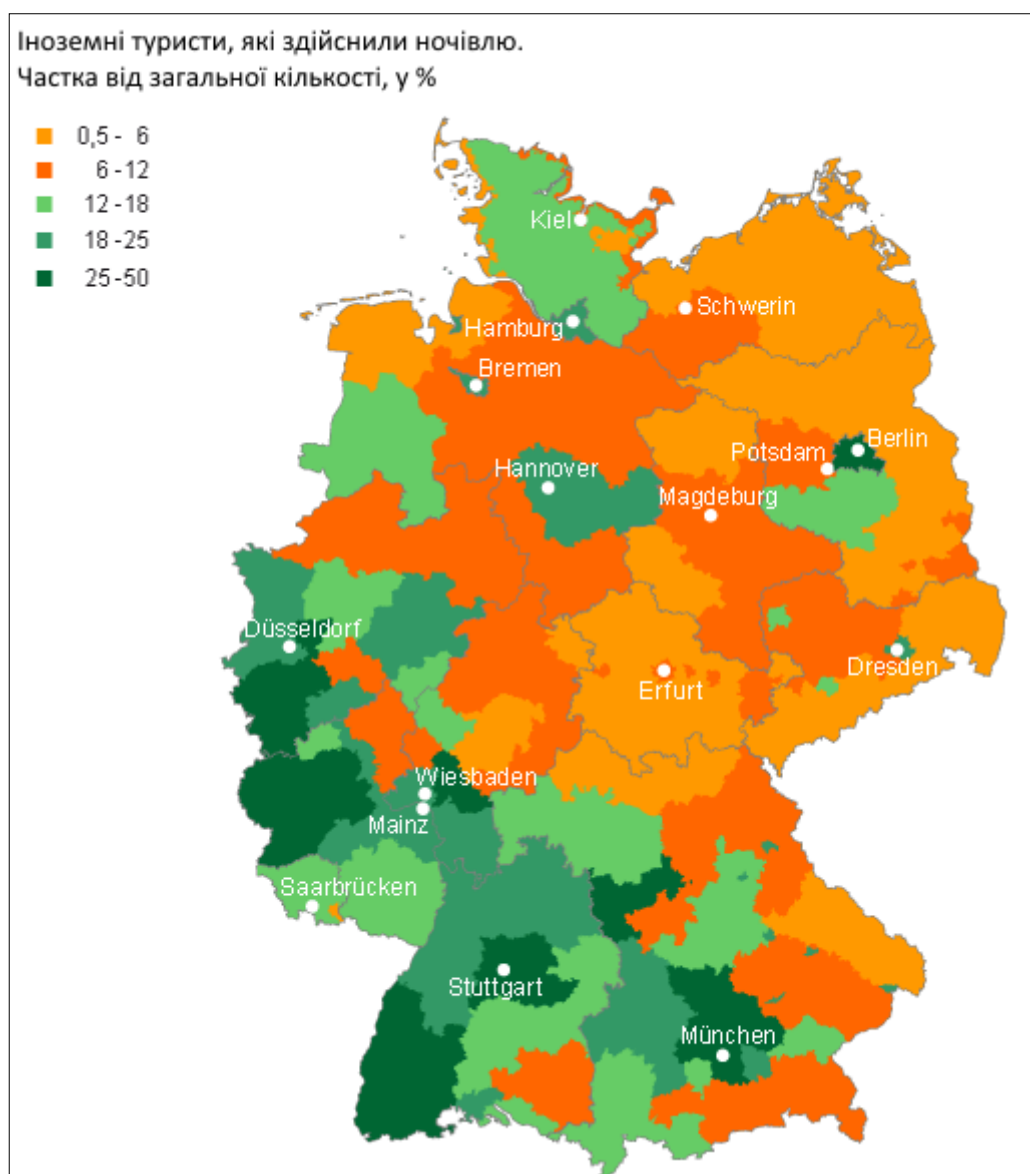

Рис. 3.18. Частка іноземних туристів від їх загальної кількості, що здійснили ночівлю (за даними [54])

Туристична індустрія Німеччини є однією з найбільш розвинених у світі. Країна приваблює мільйони туристів щороку своїми багатими культурними, історичними та природними ресурсами. Ось деякі ключові аспекти туристичної індустрії Німеччини:

Культурний туризм: Німеччина має вражаючу культурну спадщину, включаючи міста з історичною архітектурою, художні галереї, музеї, оперні театри та концертні зали. Такі місця, як Берлін, Мюнхен, Кьольн, Гамбург та Дрезден, приваблюють туристів, які бажають насолодитися багатою культурною сценою країни [22].

Природний туризм: Німеччина славиться своїми чудовими природними ландшафтами, включаючи Альпи, Балтійське та Північне моря, озера, гірські ланцюги та національні парки. Туристи можуть насолоджуватися активними видами відпочинку, такими як піші прогулянки, велосипедні поїздки, лижний спорт та водні види спорту.

Гастрономічний туризм: Німецька кухня має свої особливості і регіональні страви, які привертають багатьох гурманів. Туристи можуть спробувати такі традиційні страви, як ковбаси, соуси, сир, пироги та пиво. Багато міст Німеччини також мають живописні ринки, де можна скуштувати місцеві страви та придбати місцеві продукти.

Медичний туризм: Німеччина відома своєю високою якістю медичних послуг і має розвинуту галузь медичного туризму. Багато людей з усього світу приїжджають до Німеччини, щоб отримати лікування в передових лікарнях та клініках країни.

Події та фестивалі: Німеччина відома своїми численними фестивалями та подіями. Тут можна відвідати світово-відомий Мюнхенський пивний фестиваль (Октоберфест), різноманітні різдвяні ярмарки, карнавали, музичні фестивалі та інші заходи, які пропонують незабутні враження [22].

Туристична індустрія Німеччини є добре розвиненою і забезпечує широкий спектр послуг та можливостей для відпочинку та розваг. Країна привертає туристів своїм розмаїттям, культурою, природою та історією, що робить її популярним напрямком для подорожей.

3.7. Зовнішньоекономічні зв'язки Німеччини

Німеччина є однією з найбільш впливових економічних сил у світі та є одним з найбільших експортерів товарів і послуг. Країна має розгалужені зовнішньоекономічні зв'язки і підтримує широку мережу торгівлі, інвестицій та співробітництва з багатьма країнами світу.

Основні риси зовнішньоекономічних зв'язків Німеччини:

Експорт: Німеччина є одним з найбільших світових експортерів товарів. Вона відома своєю високою якістю продукції в таких галузях, як автомобілебудування, машинобудування, хімічна промисловість та машинобудівний комплекс. Німецькі товари експортуються в усі куточки світу, зокрема в Європейський союз, Сполучені Штати, Китай та інші країни.

Імпорт: Німеччина також активно імпортує різноманітні товари та послуги з інших країн. Імпортні товари включають сировину, енергетичні ресурси, продукти харчування та інші товари, які використовуються в місцевому виробництві та споживанні [40, 55].

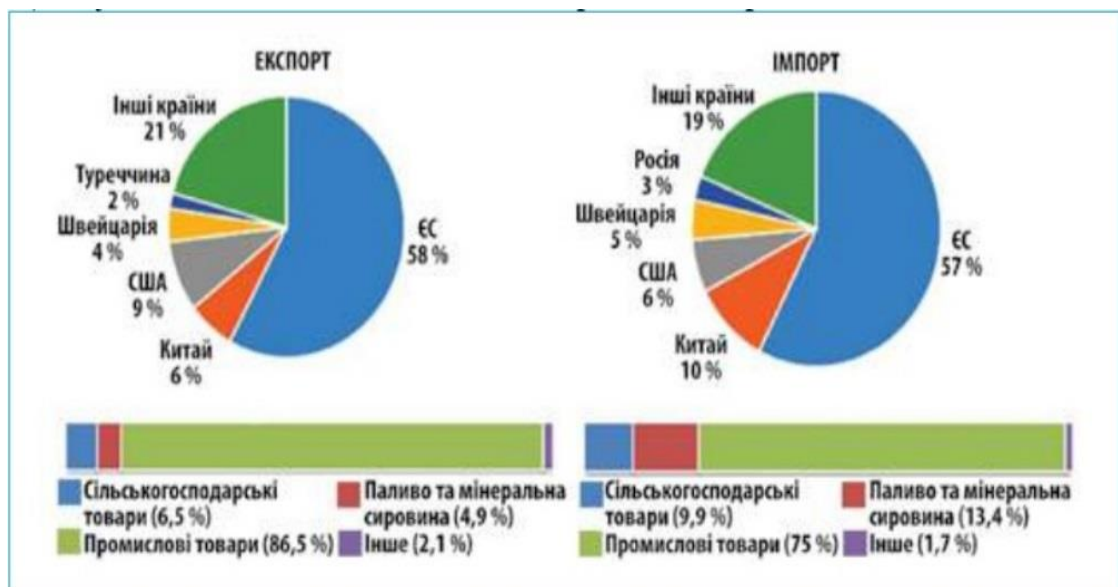

Рис. 3.19. Зовнішньоекономічна діяльність Німеччини (за даними [55])

Європейський Союз: Німеччина є одним зі засновників та впливових членів Європейського Союзу (ЄС). Вона має сильний вплив на політику ЄС і грає ключову роль у розвитку внутрішнього ринку, спільної валюти євро та регулюванні торгових відносин з іншими країнами.

Інвестиції: Німеччина також відома своїми інвестиціями в інші країни. Німецькі компанії активно вкладаються у закордонні проекти та підприємства, що сприяє розвитку місцевих економік та створенню робочих місць [40, 55].

Міжнародний торговельний партнер: Німеччина має широку мережу торговельних партнерів по всьому світу. Серед найбільших торговельних партнерів Німеччини є Франція, Нідерланди, США, Китай, Велика Британія та Італія.

Загалом, зовнішньоекономічні зв'язки Німеччини грають важливу роль у підтримці її економічного розвитку та визначають її місце у світовій економічній системі.

Зв'язки між Україною та Німеччиною є важливими і мають різноманітний характер, охоплюючи політичні, економічні, культурні та гуманітарні аспекти співробітництва.

Економічне співробітництво: Німеччина є одним з найбільших торговельних партнерів України в Європі. Обсяги торгівлі між країнами зростають, а німецькі компанії активно інвестують у різні сфери української економіки. Важливі галузі співпраці включають машинобудування, автомобілебудування, хімічну промисловість, енергетику та сільське господарство.

Політичні відносини: Україна та Німеччина підтримують дипломатичні стосунки та взаємодіють на різних рівнях. Німеччина була активним посередником у мирному врегулюванні конфлікту на сході України і грає важливу роль у підтримці суверенітету та територіальної цілісності України.

Гуманітарне співробітництво: У сфері гуманітарного співробітництва між Україною та Німеччиною здійснюються проекти у галузі освіти, культури, науки та молодіжного обміну. Багато українських студентів мають можливість отримати вищу освіту в університетах Німеччини.

Підтримка реформ: Німеччина є важливим партнером для України в підтримці реформ та розвитку демократичних інститутів. Німецькі організації та експерти надають підтримку у різних сферах, включаючи правосуддя, боротьбу з корупцією, енергоефективність та інші [40].

Міжнародне партнерство: Україна та Німеччина співпрацюють на багатьох міжнародних форумах та організаціях, зокрема в рамках

Європейського Союзу, Організації Об'єднаних Націй та НАТО. Обидві країни підтримують принципи міжнародного права, мирного врегулювання конфліктів та зміцнення безпеки в Європі та світі [40].

Зв'язки між Україною та Німеччиною продовжують розвиватись, спираючись на взаємний інтерес і спільні цінності. Обидві країни прагнуть поглиблювати співробітництво для сприяння економічному розвитку, політичної стабільності та благополуччя.

3.7. Проблеми та перспективи розвитку Німеччини

Німеччина - це одна з найбільших та найвпливовіших країн у Європі та світі. У неї є свої проблеми і перспективи розвитку. Ось деякі з них:

Проблеми:

Демографічні виклики: Німеччина, подібно багатьом іншим розвиненим країнам, стикається з проблемою старіння населення та зменшення народжуваності. Це може вплинути на економічний розвиток та соціальну систему країни.

Імміграційна політика: За останні роки Німеччина стала однією з основних країн, які приймають багато біженців та мігрантів. Це ставить перед країною виклик інтеграції новоприбулих, забезпеченням їхнього життя та участю в суспільстві.

Екологічні проблеми: Німеччина займається боротьбою з екологічними проблемами, такими як забруднення повітря, зміна клімату та використання вуглецю. Країна ставить перед собою амбіційну мету стати лідером у використанні відновлюваних джерел енергії, але це вимагає значних зусиль та інвестицій.

Економічні виклики: Німеччина є однією з найбільших економік світу, проте вона також стикається з економічними викликами. Зростання конкуренції від інших країн, зміни у світовій торгівлі та швидкі технологічні зміни можуть вплинути на економічний розвиток Німеччини [40].

Перспективи розвитку:

Інновації та технологічний розвиток: Німеччина відома своїми сильними науковими та технологічними компаніями. Країна має потенціал стати лідером у таких галузях, як штучний інтелект, автономні транспортні засоби, зелена енергія та біотехнології.

Стабільність Єврозони: Німеччина є ключовим членом Європейського Союзу та Єврозони. Її стабільна економіка та політичний вплив можуть сприяти зміцненню європейської інтеграції та спільного розвитку регіону.

Соціальна політика: Німеччина вкладає значні зусилля у підтримку свого соціального захисту, який включає систему охорони здоров'я, освіти та соціального забезпечення. Подальше розвиток соціальної політики може покращити якість життя громадян.

Міжнародна співпраця: Німеччина є активним учасником міжнародного співробітництва, зокрема в рамках Європейського Союзу та Організації Об'єднаних Націй. Вона сприяє миротворчим зусиллям, розвитку країн-партнерів та спільним вирішенням глобальних проблем.

Це лише деякі аспекти проблем і перспектив розвитку Німеччини. Країна стоїть перед важливими викликами, але також має потенціал для подальшого успіху та розвитку [40].

ВИСНОВКИ

1. Економіко-географічне положення, природні умови та природні ресурси впливають на соціально-економічний розвиток Німеччини на різних рівнях, включаючи географічне розташування країни, кліматичні умови, ландшафти та природні ресурси. Географічне розташування Німеччини в центрі Європи надає їй перевагу в доступі до ринків та транспортних маршрутів. Країна має розвинену транспортну інфраструктуру, що сприяє зручним зв'язкам з іншими країнами Європи та світу. Німеччина межує з декількома країнами, що створює можливості для торгівлі та економічного співробітництва. Вона є ключовим членом Європейського Союзу та має доступ до великого внутрішнього ринку ЄС.

Кліматичні умови відіграють роль у розвитку сільського господарства та виробництва енергії. Наприклад, північна частина країни має помірний клімат, що сприяє землеробству та розвитку харчової промисловості. Південна частина Німеччини має сприятливі умови для виноградарства.

Географічне розташування країни на Балтійському та Північному морях надає доступ до морського транспорту та рибальства. Також воно сприяє розвитку портів та морських торговельних шляхів.

Німеччина має значні природні ресурси, такі як вугілля, ліси, природний газ, руди та кам'яне вугілля. Ці ресурси були важливими джерелами енергії та сировини для розвитку вугільної, металургійної та хімічної промисловості у минулому.

Застосування новітніх технологій та інновацій дозволило Німеччині стати лідером у використанні відновлюваних джерел енергії, таких як сонячна та вітрова енергія.

Усі ці фактори сприяють соціально-економічному розвитку Німеччини, забезпечують їй економічну стабільність, конкурентоспроможність та можливості для інноваційного розвитку. Проте, варто зазначити, що

соціально-економічний розвиток країни також залежить від політичних рішень, освіти, інфраструктури, соціальної політики та інших факторів

2. Німеччина є найбільш населеною країною в Європейському Союзі з оцінкою населення близько 83 мільйонів людей (станом на 2021 рік). Протягом останніх десятиліть спостерігається помірне зниження населення внаслідок низького рівня народжуваності та старіння населення. Німеччина має одну з найстаріших демографічних структур у світі. Висока сподівана тривалість життя та низький рівень народжуваності призводять до зростання відсотку людей похилого віку. Це ставить перед країною виклики, пов'язані з пенсійною системою, охороною здоров'я та соціальною допомогою.

Міграція має велике значення для демографічної ситуації в Німеччині. Країна привертає іммігрантів з різних країн світу, зокрема працівників, студентів та біженців. Міграція вносить позитивний вклад у розвиток економіки та демографічну структуру країни, проте вона також викликає виклики щодо інтеграції та управління різними культурами.

Німеччина є багатонаціональною країною з різноманітним етнічним складом. Німці є найбільшою етнічною групою, але також існує значна кількість іммігрантів з різних країн, зокрема Туреччини, Польщі, Сирії та інших.

Демографічна ситуація може варіюватись в різних регіонах Німеччини. Деякі регіони, зокрема східні федеральні землі, стикаються зі зниженням населення через відтік населення до міських центрів та інших країн, а також через економічну нестабільність.

Враховуючи ці характеристики, Німеччина стикається з викликами, пов'язаними зі старінням населення, необхідністю забезпечення соціального забезпечення та інтеграції мігрантів. Країна звертає увагу на політику підтримки сімей, стимулювання народжуваності та розвиток міграційних політик, щоб забезпечити стабільний соціально-економічний розвиток у майбутньому.

3. Німеччина є однією з провідних країн у сфері промисловості, і має сильну і диверсифіковану економіку. Основні галузі промисловості в Німеччині включають машинобудування, хімічну промисловість, автомобільну промисловість, електротехніку, інформаційні технології та медичну техніку. Німеччина продовжує інвестувати в інновації, дослідження і розвиток в цих галузях, зокрема в сфері цифрової трансформації, сталого розвитку та енергоефективності. Вона також активно співпрацює з іншими країнами, розвиваючи міжнародні партнерства і глобальні поставки в промисловості.

4. Зовнішньоекономічні зв'язки Німеччини є дуже сильними і широкими, оскільки країна є одним з найбільших світових експортерів і інвесторів. Німеччина є активним учасником міжнародної торгівлі. Вона є членом Європейського союзу і займає провідну роль у формуванні торговельної політики ЄС. Крім того, Німеччина підтримує міжнародні торговельні угоди, такі як Угода про вільну торгівлю між ЄС та Японією та Угода про вільну торгівлю між ЄС та Канадою (СЕТА). Німеччина є активним учасником міжнародних організацій, таких як Світова торгова організація (СТО), Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), Група G20 та Європейський союз. Вона активно сприяє міжнародному співробітництву, обговоренню торговельних питань та розвитку економіки. Німеччина має сильну економічну базу і широкі зовнішньоекономічні зв'язки, що робить її ключовим гравцем у глобальній економіці.

5. Німеччина має сильну економіку та стабільну соціальну систему, що створює перспективи для її соціально-економічного розвитку. Німеччина є однією з найбільших економік у світі. Країна має сильну промисловість, інноваційні технології, висококваліфіковану робочу силу та ефективну систему освіти. Ці фактори створюють сприятливі умови для подальшого економічного зростання.

Німеччина славиться своїми науковими досягненнями та інноваційними рішеннями. Країна активно інвестує у дослідження та розвиток, зокрема в галузі енергетики, автомобілебудування, медицини та інших секторах. Це сприяє появі нових ринків та можливостей для бізнесу, а також створює резерв для подальшого інноваційного зростання.

Німеччина має амбіційні плани щодо переходу до відновлюваної енергетики та зменшення залежності від вугільних джерел. Це відкриває широкі можливості для розвитку сектора відновлюваної енергетики, зелених технологій та екологічних рішень.

Німеччина активно розвиває цифрові технології та інформаційні системи. Це сприяє зростанню цифрової економіки, розширенню електронної торгівлі, впровадженню інноваційних рішень у галузі транспорту, охорони здоров'я, освіти та інших секторах.

Німеччина є активним учасником європейського і світового співтовариства. Країна впливає на формування політики ЄС та сприяє зміцненню міжнародних зв'язків. Це створює нові можливості для економічного співробітництва, торгівлі та інвестицій.

Проте, варто відзначити, що існують і виклики, які можуть вплинути на соціально-економічний розвиток Німеччини. Деякі з них включають демографічні зміни, які можуть вплинути на працездатну робочу силу, екологічні проблеми, світову конкуренцію та політичні фактори. Однак, з урахуванням сильних сторін та потенціалу країни, Німеччина має всі шанси досягти стабільного соціально-економічного розвитку в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабарицька В. К., Малиновська О. Ю. Менеджмент туризму. Туроперейтинг. Понятійно-термінологічні основи, сервісне забезпечення турпродукту: Навчальний посібник. — К.: Альтерпрес, 2004. — 288 с.
2. Географія. Світи, регіони, концепти /Geography. Realms, Regions, and Concepts / Г. де Блій, Пітер Муллер, Олег Шаблій ; [пер. з англ.: Д. Олесневич та ін.]. — Київ: Либідь, 2004. — 738 с.
3. Гудзеляк І. Географія населення: Навчальний посібник. — Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. — 232 с.
4. Дахно І.І. Країни світу: Енциклопедичний довідник. — К.: МАПА, 2004. — 608 с.
5. Дашичев В.І. Єдина Німеччина в єдиній Європі // Вільна думка. — 2009. — №7. — С. 27-29
6. Демографічні зміни у Німеччині: статистичний огляд [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://www.destatis.de/DE/Themen/Querschnitt/Demografischer-Wandel/inhalt.html#sprg239000>
7. Дейвіс Н. Європа: Історія / Пер. з англ. П. Таращук, О. Коваленко. — К.: Основи, 2000. — 1464 с.
8. Дорошенко Л. С. Демографія : Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. — К.: МАУП, 2005. — 112 с.
9. Дорошко М.С. Країнознавство. Країни СНД: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2007. — 286 с.
10. Інформаційний портал Географ — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.geograf.com.ua>
11. Карачуріна Л. Німеччина: як управляти мігрантами // Сучасна Європа. — 2009. — №2. — С. 18-33.
12. Країнознавство: Навч. пос / Ред. Надтонка Г.М., Наулко В.І. — К.: КСУ, 2004. — Ч. 1. — 140 с.; Ч.2. — 152 с.

13. Країнознавство: навч. посіб. / Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. - К.: Видавничий дім «Кондор», 2018.- 264 с.
14. Країнознавство: Підручник. – 2-ге вид., переробл. і доповн. / В.П. Крижанівський, М.С.Дорошко, В.І.Головченко та ін.; за ред. М.С. Дорошка. – К.: «Знання», 2012. – 439 с.
15. Країнознавство. Країни пострадянського простору, Європи і Північної Америки : Навч. посіб. / М.С.Дорошко, Р.А.Кривонос, В.П.Крижанівський, Н.Ф.Сербіна. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2012. – 335 с.
16. Країнознавство. Країни СНД, Європи і Північної Америки: Навч. посіб. / М.С.Дорошко, Р.А.Кривонос, В.П.Крижанівський, Н.Ф.Сербіна. – К.: Ніка-Центр, 2009. – 312 с.
17. Кривонос Р.А. Інтеграційні процеси у Європі та Північній Америці: Навчальні матеріали з курсу „Країнознавство Європи та Північної Америки”. – К.: ІМВ, 2007. – 44 с.
18. Кузик С. Регіональна економічна і соціальна географія світу (розвинені країни) : навч. посібник / С. Кузик, Л. Котик, І. Ванда. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – 148 с.
19. Мальська М. П. Країнознавство: теорія та практика. Підручник / М. П. Мальська, Н. В. Антонюк, Ю. С. Занько, Н. М. Ганич. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 528 с.
20. Масляк П.О. Країнознавство. Підручник / П. О. Масляк. – 2-ге вид., випр. – К.: Знання, 2008. – 292 с.
21. Мертес М. Німецька Європа / Internationale Politik. - 2011. - №2. - С. 19-24.
22. Менеджмент туристичної індустрії : Навч. посіб. / І. М. Школа, Т. М. Ореховська, І. Д. Козьменко, І. Р. Лощенюк, Р. В. Кравчук. - Чернівці : Кн.-ХХІ, 2005. - 596 с.
23. Населення Німеччини: статистичний огляд [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.destatis.de/DE/Themen/Gesellschaft-Umwelt/Bevoelkerung/Bevoelkerungsstand/_inhalt.html

24. Населення світу – Демографія [Електронний ресурс] – Режим доступу: : <http://www.indexmundi.com/world/#Demographics>
25. Наскільки єдиною є воз'єднана Німеччина [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/наскільки-єдиною-є-воз'єднана-німеччина/a-18599343>
26. Немець Л. М. Географія населення: українсько-російсько-англійський словник термінів та понять: навчальний посібник / Л. М. Немець, К. Ю. Сегіда. – Харків: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2011. – 144 с.
27. Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://pidruchniki.com/1584072044096/istoriya/novitnya_istoriya_krayin_zahidnoyi_yevropi_ta_pivnichnoyi_ameriki.
28. Онлайн-бібліотека (Бібліограф) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://bibliograph.com.ua>
29. Офіційний сайт перепису населення Німеччини [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.zensus2011.de/DE/Home/home_node.html
30. Офіційний сайт Статистичного бюро Німеччини [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.destatis.de>
31. Павлов С.В., Мезенцев К.В., Любіцева О.О. Географія релігій: навчальний посібник для студентів географічних і філософських факультетів вищих навчальних закладів. – К.: „АртЕк”, 1999. – 504 с.
32. Прогноз чисельності та структури населення Німеччини Статистичного відомства ФРН [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://service.destatis.de/bevoelkerungspyramide/#!y=2060&v=25&l=en>
33. Сербіна Н.Ф., Кривонос Р.А. Малі країни Європи: Навчальні матеріали з курсу „Країнознавство Європи та Північної Америки”. – К.: ІМВ, 2007. – 75 с.
34. Світова статистика [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://worldstat.info>

35. Світовий атлас даних [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://knoema.ru/>
36. Світовий банк даних [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://worldbank.org>
37. Статистичний щорічник Населення Німеччини. 2021 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.destatis.de/DE/Service/Statistik-Campus/Datenreport/Downloads/datenreport-2018-kap-1.html>
38. Статистичний щорічник Сім'ї та домогосподарства Німеччини. 2018 [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.destatis.de/DE/Themen/Gesellschaft-Umwelt/Bevoelkerung/Haushalte-Familien/_inhalt.html
39. Туристичне країнознавство : навч. посіб. для ВНЗ / А. Ю. Парфіненко. – Х. : Бурун книга, 2009. – 288 с.
40. Факти про Німеччину [Текст] / [ред.: Жанет Шаян, д-р Сабіне Гіле ; пер.: Володимир Шелест]. – Франкфурт-на-Майні : Зоціететс-Ферлаг, 2008. – 192 с.
41. Фокус-Міграції [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.focus-migration.de>
42. Шинкаренко Т.І. Європейський Союз: заснування і становлення: Навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів. – К.: Видав. Дім „Ін Юре”, 2001. – 448 с.
43. Юрківський В. М. Регіональна економічна і соціальна географія. Зарубіжні країни. К., 2000. 416 с.
44. The world factbook [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>.
45. Deutsche Welle – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.dw.de>
46. Eurostat [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/population-demography-migration-projections/data/database>

47. GIS-online / Germany / regional dates [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://www-genesis.destatis.de/gis/genView?GenMLURL=https://www-genesis.destatis.de/regatlas/AI012.xml&CONTEXT=REGATLAS01>

48. Population Aging and Hospitalization for Chronic Disease in Germany [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://www.aerzteblatt.de/int/archive/article/122870/Population-Aging-and-Hospitalization-for-Chronic-Disease-in-Germany>

49. The cost of population aging: forecasting future hospital expenses in Germany [Электронный ресурс] – Режим доступа: https://www.researchgate.net/publication/4747894_The_cost_of_population_aging_forecasting_future_hospital_expenses_in_Germany

50. The Impact of Westernization on the Turkish Muslim Population – Case Study – Germany [Электронный ресурс] – Режим доступа: https://www.academia.edu/12570474/The_Impact_of_Westernization_on_the_Turkish_Muslim_Population_Case_Study_Germany

51. The Population History of Germany: Research Strategy and Preliminary Results [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://www.demogr.mpg.de/papers/working/wp-2010-035.pdf>

52. UNFPA State of world population in 2019 [Электронный ресурс] – Режим доступа: https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/UNFPA_PUB_2019_EN_State_of_World_Population.pdf.

53. United Nation Population Division [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/estimates17.shtml>

54. UNWTO [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www2.unwto.org/>

55. Statista [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://de.statista.com/>